

KINNITATUD
Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi
üldkoosoleku
..... 2019
otsusega

MAJANDUSAASTA ARUANNE 2018

Ärinimi: Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts
Äriregistri kood: 10341618
Aruandeperiood: 01.01.2018 – 31.12.2018
Aadress: Kanali põik 3
Rae küla, Rae vald
Harjumaa 10112
Telefon: +372 625 8230
Faks: +372 625 8200
Elektronpost: eans@eans.ee
Kodulehekülg: www.eans.ee
Põhitegevusala: aeronavigatsiooniteenuste osutamine

Tanel Rautits
Juhatuse esimees

Mati Tarlap
Juhatuse liige

Üllar Salumäe
Juhatuse liige

Sisukord

Sisukord	2
Info ettevõtte kohta.....	3
Tegevusaruanne	4
Sissejuhatus	4
Majandustulemused	6
Olulisemad tegevused ja sündmused.....	7
Lennuohutus ja kvaliteet	13
Personal.....	15
Tulemuslikkuse kava ja hinnad	18
Majanduslik lisaväärtus	20
Hea ühingujuhtimise tava aruanne	21
Raamatupidamise aastaaruanne	25
Finantsseisundi aruanne	25
Rahavoogude aruanne.....	27
Omakapitali muutuste aruanne	28
Raamatupidamise aastaaruande lisad	29
LISA 1. Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted ja hindamisalused	29
LISA 2. Raha ja raha ekvivalendid	40
LISA 3. Finantsinstrumendid	40
LISA 4. Nõuded ostjate vastu.....	40
LISA 5. Muud nõuded ja ettemaksud	41
LISA 6. Põhivara	42
LISA 7. Võlakohustused.....	44
LISA 8. Võlad töövõtjatele.....	45
LISA 9. Muud lühiajalised kohustused	46
LISA 10. Omakapital.....	46
LISA 11. Müügitulu põhitegevusest.....	47
LISA 12. Tööjõukulud	47
LISA 13. Kaubad, toore, materjal ja teenused.....	48
LISA 14. Mitmesugused tegevuskulud	48
LISA 15. Tulumaks	49
LISA 16. Sihtfinantseerimine.....	49
LISA 17. Rent	49
LISA 18. Tehingud seotud osapooltega	50
LISA 19. Olulised raamatupidamishinnangud	50
LISA 20. Finantsriskide juhtimine.....	51
Sõltumatu vandeaudiitori aruanne	54
Juhatuse ja nõukogu kinnitus majandusaasta aruandele	57
Kasumi jaotamise ettepanek.....	58

Info ettevõtte kohta

Ärinimi:	Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts	
Address:	Kanali põik 3, Rae küla, Rae vald Harjumaa 10112	
Asukohamaa:	Eesti Vabariik	
Telefon:	+372 625 8230	
Faks:	+372 625 8200	
Elektronpost:	eans@eans.ee	
Interneti kodulehekülg:	www.eans.ee	
Äriregistri kood:	10341618	
Käibemaksukohuslase registreerimisnumber:	EE100339639	
Põhitegevusala:	Aeronavigatsiooniteenuse osutamine	
Eesti majanduse tege- vusalaade klassifikaatori kood:	52239 - muud õhutransporti teenindavad tegevusalad	
Majandusaasta:	1. jaanuar – 31. detsember	
Juhatus:	Tanel Rautits Mati Tarlap Üllar Salumäe	juhatuse esimees juhatuse liige juhatuse liige
Nõukogu:	Viljar Arakas Riina Varts Kaupo Raag Andres Uusma	nõukogu esimees nõukogu liige nõukogu liige nõukogu liige
Auditikomitee:	Kaupo Raag Priit Rifk Andres Uusma	komitee esimees komitee liige komitee liige
Omanik:	Eesti Vabariik (100%)	
Aktsiate valitseja:	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Audiitor:	AS PricewaterhouseCoopers	

Tegevusaruanne

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts osutab oma klientidele ohutut, kvaliteetset ja keskkonnamõrbralikku, rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist ning dünaamiliselt arenevat aeronavigatsiooniteenust ning toetab rahvusliku kaitse vajadusi õhuruumi suveräänsuse tagamisel.

Sissejuhatus

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi (edaspidi: EANS või aktsiaselts) kõige olulisemaks eesmärgiks on aeronavigatsiooniteenuse osutamine. Selle tagamiseks korraldab juhatus ettevõtete majandustegevust kolme tähtsama huvigrupi peamisi ootusi silmas pidades:

- klientidele on oluline saada kvaliteetset (sh ohutut), sujuvat ja paindlikku aeronavigatsiooniteenust mõistliku hinnaga;
- omanikule on tähtis ettevõtte pikaajaline ja kasumlik toimimine, tagades nõutud omakapitali tootlikkuse;
- personali huvi on teha huvitavat ja vajalikku tööd, sealjuures areneda ning saada töö eest väarikat tasu.

Eesti õhuruumis teenindatud lendude arv kasvas 2018. aastal 7,4%. (2017: 7,3%) Kõige koormataval lennuhooajal (maist - juulini) registreeriti keskmiselt 759 lendu päevas ja esimest korda läbi aegade ületas lendude arv päevas 800 piiri, kusjuures selliseid päevi oli 2018. aastal kokku 11. Tihedaima liiklusega päeval teenindati kokku 872 lendu (2017: 791). FRA lennud (ehk vaba marsruudiga lennud) moodustasid 2018. aastal ca 35% lendude koguarvust. Tallinna ACC (piirkondlik lennujuhtimisüksus) põhjustatud keskmine marsruutlennu hilinemine moodustas 0,1 minutit lennu kohta.

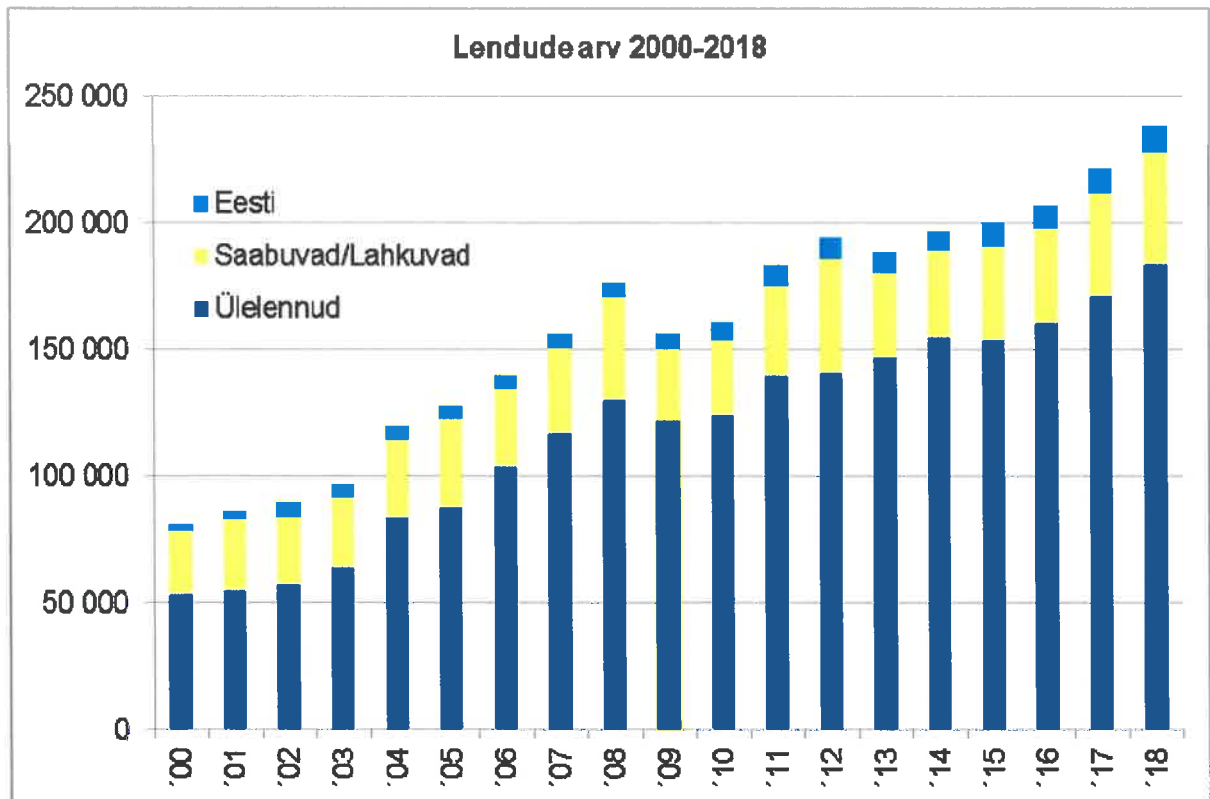
Euroopa lennuliiklusteenuseid pakkuvate ettevõtete kõige aktuaalsem probleem on hetkel läbilaskevõime suurendamine. Võtmeteemaks olid lennunduses 2018. aastal massilised lennuvoogude hilinemised Euroopas, st 25,6 miljonit minutit ehk 61,3% rohkem kui aastal 2017. EANSi põhjustatud hilinemised kasvasid Eurocontrol-i andmetel 0,03% pealt lendude koguarvust 2017. aastal 0,09% peale 2018. aastal.

Kevadel võeti esmakordselt kasutusele ACC kolmas sektor, mida piiratud mahus kasutati läbi suve, et tulla toime järjest suuremate mahtudega liikluse tiptundidel. Aprillikuus rakendati lennujuht-piloot CPDLC andmeside. Mõlemad eelnimetatud rakendused on mõeldud suurendama lennuohutuse taset ning läbilaskevõimet. Usume, et see andis meile olulise täiendava võimekuse järgmise ca 5 aasta lennuliikluse kasvuga toimetulekuks.

Suurimad kliendid lendude arvu poolest 2018. aastal olid ülelendude osas Finnair (20% ülelendude koguarvust), millele järgnesid Air Baltic (6%), Rossiya Airlines (5,9%) ja Deutsche Lufthansa (5,7%). Eesti lennuväljade osas olulisi muutusi ei toimunud - LOT-Polskie Linie (koostöös Eesti lennufirmaga Nordica), Air Baltic ja Finnair sooritasid vastavalt 27%, 14% ja 13% lendude koguarvust.

Jaanipäevaks valmis Tallinna lennujuhtimiskeskuse juurdeehitus, mis koosneb uuest administratiiv- ja tehnilisest korpusest.

Uuendasime aktsiaseltsi väärtuste ja kompetentsisüsteemi ja tegelesime peresõbraliku ettevõtte loomisega. Tulenevalt kiirest kasvust koolitasime juurde uusi lennujuhte ning värvasime juurde mitmeid teisi uusi spetsialiste. Vahetusid lennuinfo ja ohutusosakonna juhatajad.

Tulevikku vaatavalt formeerusid sel aastal kolm suuremat arendusprojekti:

FinEst – Soome-Eesti ülepiiriliste sektorite ja sellega kaasneva integreerituse programm, mis on kriitiline nii tuleviku lennuvoogude seisukohalt kui omab ka suurt potentsiaali üldiseks osapoolte võimekuse tõstmiseks. Aasta jooksul toimusid arutelud võimalike arengustsenaariumite üle ja lõpuks vaatas need üle ka konsultatsioonifirma Helios. Saadud tulemuste põhjal andsid programmile oma heakskiitva otsuse mõlema riigi lennuliikluse ettevõtete nõukogud.

Remote TWR ehk **irdtorni** projekt oli juba varem käivitunud, kuid sel aastal valmis Tartus esimene töökoha prototüüp, mille testimise ja valideerimise ning täiendamise tähe all aasta möödus.

Kolmas projekt, mille eesmärgiks on UTM-i loomine, algas SESAR JU pakkumises osalemisega - taotlesime ja saime raha **GOF U-Space** projekti teostamiseks. Projekti, mille eesmärk on testida võimalikke UTM-i lahendusi, koordinaator on Lennuliiklusteeninduse AS. Koostöös osalevad *U-Space* infrastruktuuri liikmed ANS Finland, Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts, Airmap, Altitude Angel, Fleetonomy, Frequentis ja Unifly ning Robots Expert. Konsortiumisse kuuluvad veel droonide ehitajad, operaatorid, üldlennundus ja droonitakso ettevõtte.

20. detsembril väljastati meile Lennuameti poolt uus, seekord aastani 2024 kehtiv aeronavigatsiooniteenuse osutaja sertifikaat.

Järgnevalt anname täpsema ülevaate olulisematest tegevustest ja sündmustest, mis 2018. aastal toimusid.

Majandustulemused

Finantsnäitajad 2017-2018

<i>eurodes</i>	2018	2017
Müügitulu	28 349 485	26 427 112
Käibe muutus	7,3%	-2,4%
EBITDA	12 126 711	11 478 543
Ärikasum	7 685 158	8 359 244
Maksueelne kasum	7 534 081	8 269 682
Puhaskasum	6 847 331	6 197 682
Puhaskasumi muutus	10%	-25%
Müügitulu töötaja kohta	138 290	136 222
EBITDA marginaal	43%	43%
Maksueelse kasumi marginaal	27%	31%
Puhasrentaablus	24%	23%
Omakapitali osakaal	58%	52%
Omakapitali rentaablus (ROE)	37%	36%
Varade tootlus (ROA)	21%	21%
Maksevõime kordaja	1,1	0,9
Võlakordaja	0,4	0,5
Keskmine töötajate arv	205	194

EBITDA	= kasum enne finantstulusid ja –kulusid, dividendide tulumaksu ning amortisatsiooni
EBITDA marginaal	= EBITDA / müügitulu * 100%
Maksueelse kasumi marginaal	= maksueelne kasum / müügitulu * 100
Puhasrentaablus	= puhaskasum / müügitulu * 100%
Müügitulu töötaja kohta	= müügitulu / keskmine töötajate arv
Omakapitali osakaal	= omakapital / bilansimaht * 100%
Omakapitali tootlus (ROE)	= puhaskasum / keskmine omakapital * 100%
Varade tootlus (ROA)	= puhaskasum / keskmine varade maht * 100%
Maksevõime kordaja	= käibevarad / lühiajalised kohustused
Võlakordaja	= kohustused kokku / bilansimaht

EANS-i 2018. aasta müügitulu oli 28,3 miljonit eurot (2017: 26,4 miljonit eurot), suurenedes aastaga 7,3%. Müügitulu kasvamise põhjuseks on lennuliikluse märkimisväärne kasv marsruudi navigatsiooniteenuse osas. Lendude arvuga seotud teenusühikute kasv oli 6,5% võrreldes eelmise kolme aasta keskmise kasvuga, milleks oli 2,9%. Ärikulud kasvasid 16%, ulatudes 21,6 miljoni euronit (2017: 18,6 miljonit eurot). Peamisteks mõjutajateks kulude kasvu osas olid põhivara amortisatsioonikulude kasv tulenevalt lisandunud investeeringutest ja sisseostetavate teenuste ja kaupade kulu kasv, vastavalt 42% ja 25%. Tööjõukulud kokku moodustasid 2018. aastal 12,4 miljonit eurot (2017: 11,5 miljonit eurot) ning kasvasid võrreldes 2017. aastaga 7,6%. Olenemata eelnimetatud kulude kasvust teeniti 2018. aastal ärikasumina 7,7 miljonit eurot (2017: 8,4 miljonit eurot).

EANS-i varade maht 31. detsembri 2018 seisuga oli 35,4 miljonit eurot (31.12.2017: 31,2 miljonit eurot).

Olulisemad tegevused ja sündmused

Sidetechnilise toe osutamine

Kvaliteetne sidetechniline teenus (techniline tugi) koosneb sertifitseeritud side-, navigatsiooni- ja seireteenindustest, mida osutab ohutusnõuetele (ESARR 5) vastavaid pädevusi omav tehniline personal. Tehnilise toe kvaliteedi all mõeldakse teenuse kõrget kättesaadavust (süsteemide tööseisundi katkematu jälgimine ja muudatustele operatiivne reageerimine, tegevuste salvestamine), andmete varundamist ning informatsiooni kõrge turvalisuse tagamist. Osutatav sidetechniline teenus baseerub kaasaegsel tehnoloogial ja tihedal koostööl partneritega ning on üles ehitatud majanduslikku efektiivsust tagavatele äriprotsessidele.

Infrastruktuuri tehtavad investeeringud olid suunatud:

- ohutuse ning süsteemide ja informatsiooni turvalisuse suurendamisele;
- taristu uuendamisele;
- uute tehnoloogiate rakendamisele;
- koostöö harmoniseerimisele lennundussektoris (lennujaamad, Kaitsevägi, NEFAB ja teised naaberlennujuhtimisüksused);
- aktsiaseltsi äriprotsesside efektiivsemaks muutmisele.

2018. aastal alustati Tartu lennuvälja radarjuhtimise teenuse juurutamisega, mis hõlmab endas lennujuhtimissüsteemi kaugtöökoha paigaldamist, WAM seiresüsteemi laiendamist, uusi protseduure ja lennujuhtide koolitust. Tehniline valmidus peab olema tagatud juuniks 2019, mil on plaanis alustada osaliselt uue teenuse pakkumist.

Täielikule uuendamisele läheb navigatsiooniseadmete (VOR/DME) infrastruktuur. 2018. aastal valmis põhjalik analüüs, mis pakub välja uuendamisele minevate navigatsiooniseadmete koguse ja asukohad, arvestades kliendi ja naaberlennuliiklusteenistuste huve ja plaane. Taristu uuendamine on plaanitud lõpetada 2020. aastal.

Andmevahetusvõrkude ja kommunikatsioonitaristu uuendamisel on alustatud konsultatsioone telekomiettevõtetega, kes omavad vajalikku taristut, et koos panna kokku EANS-i laivõrgu arhitektuur. Uuendamise raames võetakse arvesse ka FINEST programmist tulenevaid vajadusi. Üle-Euroopalise lennuliiklusteenistuste andmevahetusvõrgu PENS eelmise operatori teenusleping lõppes ja EUROCONTROL-i juhtimisel viidi läbi hange operatori leidmiseks järgmiseks perioodiks. Eelmainitud hanke raames osutus valituks teine firma ja sellest tulenevalt algasid uue andmesidevõrgu väljaehitustööd, mis peaks valmima 2019. aasta suveks. Tänapäevaste lennujuhtimissüsteemide baseerumine laivõrkude andmevahetusel on kutsunud esile vajaduse tõsisemalt tegeleda küberturvalisuse suurendamisega. Jätkatakse info- turbe juhtimissüsteemi juhenddokumentide väljatöötamist, koostööd tehakse ANS Finland spetsialistidega FINEST programmi raames.

Tallinna lennuvälja rekonstrueerimise käigus laiendati ja uuendati maaliikluse multilateratsiooni süsteemi (MLAT). Viimased muudatused koos MLAT süsteemi riist- ja tarkvara uuendamisega lõpetatakse 2019. aasta suvel.

Seoses angaaride ehituse ja lennuraja pikendamisega on tekkinud vajadus laiendada maaliikluse seirepildi ulatust, mille jaoks on eelarvesse planeeritud teine SMR radar. Teise SMR radari projektiga saab edasi minna pärast AS-i Tallinna Lennujaam poolt 2018. aasta teises pooles algatatud lennuraja lõunapoolse ala planeeringu vastuvõtmist.

2016. aasta lõpus taasalustati DLS (maa-õhk andmevahetus) ja 8,33kHz laiuse raadioside kanalisammu projektidega, mille tähtajad on vastavalt veebruar 2018 ja detsember 2019 (Eesti sai 1 aasta võrra pikendust). Projektide ulatus ja tähtaeg on paika pandud Euroopa Komisjoni rakendusmäärustega 29/2009 ja 1079/2012. DLS teenus on kasutusel 2018. aasta aprillist.

Suurimad sidetehnilised investeeringud 2018:

- kasutusele võetud:
 - lennujuhtimissüsteemi EUROCAT/Topsky tarkvara IBB2 ja sellega kaasnev paranduspakett;
 - DLS teenuse käivitamine;
 - reserv lennujuhtimissüsteem tarkvara uuendus.
- lõpetamata:
 - lennujuhtimissüsteemi EUROCAT/Topsky tarkvara B9 (planeeritud kasutuselevõtt aastal 2020);
 - AIS-EE (planeeritud kasutuselevõtt suvel 2019);
 - Tallinna lennuvälja MLAT (planeeritud kasutuselevõtt suvel 2019)
 - ARTAS trükkeri uuendamine ja seadistamine (planeeritud kasutuselevõtt juunis 2019);
 - Tartu irdtorni prototüüp (planeeritud kasutuselevõtt aprillis 2019).

Aeronavigatsiooniteabe teenuse osutamine

Aeronavigatsiooniteabe teenuse eesmärgiks on ohutuks, kvaliteetseks ja regulaarseks lennuliikluseks vajaliku info (aeronavigatsiooniteabe ja -andmete) kogumine, töötlemine ja edastamine. Nõuetekohase kvaliteediga ja õigeaegsed aeronavigatsioonilised andmed ja -teave on vajalikud, et tagada ohutu lennuliiklus.

Erinevad projektid toetavad üleminekut aeronavigatsiooniteabe teeninduselt aeronavigatsiooniteabe korraldusele, mis tähendab üleminekut tootepõhiselt teenuselt aeronavigatsiooniteabe haldamisele digitaalse andmevahetuse teel. Üleminekule esitatavad nõuded tulenevad Euroopa Komisjoni määrusest 73/2010, millega kehtestatakse ühtse Euroopa taeva (SES) aeronavigatsiooniliste andmete ja aeronavigatsiooniteabe kvaliteedinõuded, nõuded andmete jälgitavusele ja nõuded pädeva personali olemasolule. Alates 2. jaanuarist 2020 asendab nimetatud nõudeid Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/373, millega sätestatakse ühisnõuded lennuliikluse korraldamise teenuste, aeronavigatsiooniteenuste ning muude lennuliikluse korraldamise võrgustiku funktsioonide osutajatele ja nende järelevalvele.

2018. aastal algas projekti EST-AIM faas II, mille käigus arendatakse välja süsteem üleminekuks digitaalsele NOTAM-le ning lennuinfo andmebaasile AIMDB lisati geoinfo lisafunktsionaalsus - GIS Viewer.

2019. aastal jätkatakse AIMDB ja töövoogudejuhtimise süsteemi WFM arendustega digitaalse NOTAM-i rakendamiseks. Digitaalsele NOTAM-ile üleminek on planeeritud 2020. aasta jaanuariks.

2018.aastal rakendati ettevõttesiseselt aeronavigatsioonilise teabe WFM. 2019. aastal jätkatakse ettevõtteväliste aeronavigatsioonilise teabe koostajate kaasamine WFM-süsteemi kasutama.

2018. aastal rakendusid Tallinna lennuväljal GNSS-il põhinevad instrumentaallähenedamisprotseduurid NPA (LNAV), APV/Baro-VNAV (LNAV/VNAV), APV SBAS (LPV). Sama tüüpi

protseduurid töötati välja ka Kärdlasse ja need rakendusid 2019. aasta algul. 2019. aastal algab ka GNSS protseduuride kujundamine renoveerimises olevale Pärnu lennuväljale.

Tsiviil-sõjaline koostöö

Seoses poliitilise olukorraga nii maailmas kui Eestis on kaitseväge poolt korraldatavate militaarõppuste maht olnud pidevas kasvutrendis. Erandiks ei olnud siin ka 2018. aasta. Uusi alasid 2018. aastal ei rakendatud. Negatiivse poole pealt tasub ära märkida, et kahjuks kaasneb militaarlennutegevuse kasvuga jätkuvalt ka selle otsene mõju lennuohutusnäitajatele.

Kliendid

Meie klientideks on kõik Eesti territooriumi ja Tallinna lennuinfopiirkonnas avamere kohal oleva õhuruumi kasutajad, kes vajavad aeronavigatsioonilist informatsiooni ja/või lennuliikluse juhtimise teenust.

Lennundus on keerukas ja rangelt reguleeritud valdkond, mistõttu on siin tegutsevad ettevõtted, sealhulgas operaatorid, seadnud kõrged standardid endale ja nõuavad sama taset ka oma partneritelt. Meie eesmärk on nende ootustele vastata ja tagasisidet arvestades usume, et oleme õigel teel.

Peamisteks meie teenuse kasutajateks on lennufirmad ehk lennuoperaatorid, kelle õhusõidukid kasutavad sihtkohana Eesti lennuvälju või läbivad Eesti õhuruumi. Lisaks neile on aga veel erinevaid huvitava tegevusalaga kliente. Teenuse kõrge kvaliteet ja kättesaadavus on võrdselt garanteeritud neile kõigile.

Meie kliendid on meile väga olulised – see on põhimõte, mille poole püüdleme igal sammul. Kutsume oma kliente dialoogile ja koostööle, kujundame oma teenust kliendisõbralikumaks nii kiiresti ja paindlikult kui regulatsioonide rohkuses vähegi võimalik on, ning oma arendustes lähtume klientide huvidest.

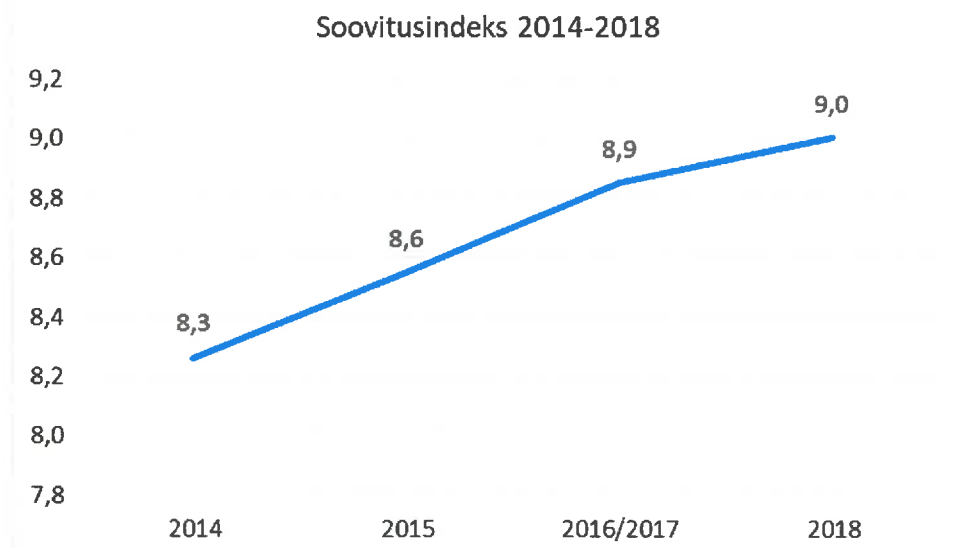
Meil on võimalik anda oma panus sellesse, et Eesti muutuks maailma lennufirmadele sihtkohana ja võimaliku osana nende marsruudist üle Euroopa lendamisel veel atraktiivsemaks. Sellist eesmärki saame täita ainult koostöös erinevate lennunduse osapoolte, sh Eesti lennuväljadega ja meie klientidega. Selleks tutvustame neile meie pakutavaid võimalusi ning planeerime oma arendustegevusi nende vajadustest lähtuvalt.

Kliendisuhete juhtimine on seoses mahukate arendusvajaduste ja kulude kontrolli all hoidmisega muutumas aina olulisemaks, sest ainult läbi selle saame me teada, kes on meie kliendid ja mis on neile oluline. Igal aastal korraldame kohalikele klientidele meie tegevusi ja arenguplaane tutvustava kliendipäeva, mis toob enamasti kokku huvilisi igast lennundusvaldkonnast üle Eesti ja annab meile läbi vahetu suhtlemise väärtuslikku teavet klientide vajaduste ja arengute kohta.

EANSi traditsiooniline kliendipäev toimus seekord meie vastvalminud majas, kuhu kogunesid lennunduskogukonna liikmed. Ettekanded puudutasid nii uusi arendusprogramme (nt FINEST) kui ka Irdtorni projekti. Eraldi paneeldiskussioon oli mehitamata ja/või distantsilt juhitavate õhusõidukite (USPACE) teemal, mis tekitas nii arutlejates kui ka kuulajates palju huvi.

Kliendi rahulolu uuring

Iga-aastaselt viime läbi klientide ja koostööpartnerite seas rahulolu uuringu, mille raames antakse tagasisidet EANS-i teenuste, arenduste ja koostöö osas. Eraldi küsime soovitusindeksit, kas meie koostööpartner või klient on nõus meid soovitama oma sõbrale või kolleegile. 2018. aastal vastas meie rahulolu küsimustikule 60% klientidest ning seeläbi saavutati nii küsimustikus osalenud klientide kui küsimustikule vastanute osas rekordtase. Soovitusindeksi tulemuste põhjal saab järeldada, et tegutseme klientide huvides, rahulolu meie poolt pakutavate teenustega on viimasel viiel aastal järjepidevalt paranenud.

Panustamine ühiskonda

Olles ise edukas, on võimalik jagada oma rahalisi võimalusi mitmesuguste projektide korraldamiseks ja elluviimiseks:

- soovime kaasa aidata Eesti lennundusharidusele ja seda edendada, seega oleme ettevõtetstipendiumitega järjepidevalt toetanud üliõpilaste õpinguid läbi Tartu Kultuurkapitali poolt hallatava Eesti Lennuakadeemia toetusfondi;
- läbi aastate oleme rahaliselt toetanud SA Tartu Lennundusmuuseumi Eesti Lennunduspäevade ja MTÜ Eesti Langevarjuklubi Parasummeri korraldamisel.

Aktsiaseltsi nõukogu jaotab sponsorluseks ettenähtud vahendeid taotlejatele vastavalt selleks välja töötatud korrale.

Olime lennundusklastri loomise protsessi juures ning osalesime ühistaotluse esitamisel EAS-ile, eesmärgiga hankida ressursse lennundusklastriks. Taotluse esitamisel osales 13 ettevõtet, sealhulgas Tallinna lennujaam, Tallinn Airport GH, Nordic Aviation Group, Magnetic MRO jne. Lennundusklastri tegevuses osaleme toetamaks lennundust tervikuna.

Oleme osa ühinevast Euroopast

2015. aasta jooksul töötas EANS Euroopa Komisjoni poolt initsieeritud „Ühtse Euroopa Taevas“ projekti eesmärgi nimel, et luua üks ja ühtne Euroopa õhuruum tänase, rahvuslikest riigi-

piiridest lähtuva õhuruumikorralduse asemel, mis hõlbustaks lennujuhtimise efektiivsust tervikuna:

- lennuliiklusvoogude sujuvamat kulgemist;
- suurendada seeläbi üldist lennuohutust;
- suurendada seeläbi õhuruumi läbilaskevõimet.

28. märtsil 2011 võttis Euroopa Komisjon vastu nn valge paberi ehk Euroopa uuendatud transpordistrateegia aastani 2050. Selle kohaselt tuleb aastaks 2020 täielikult ajakohastada Euroopa lennuliikluse juhtimissüsteem Ühtse Euroopa taeva kasutamiseks, mis muuhulgas lubab lähemaid ja ohutumaid lennureise ja suuremat läbilaskevõimet. 2020. aastaks tuleb luua 28 riiki ja üht miljardit elanikku hõlmav Euroopa ühine lennunduspiirkond. EANS-i jaoks tähendab see täna ja homme järjest tihedamat osalemist Põhja-Euroopa koostöös, SESAR projektis ja funktsionaalsete õhuruumiosade loomisel. EANS-i planeeritud projektid peavad tervikuna tagama Eesti lennuliikluse korraldamise süsteemi integreerituse Euroopa lennuliikluse juhtimissüsteemiga.

FINEST programm

2018. aasta augustis andsid EANS-i ning ANS Finland-i nõukogud rohelise tule FINEST programmile. Nõukogude otsust toetas Helios Technology Ltd konsultatsioonifirmaga koos tehtud tasuvusanalüüs ning eeldatav rakendusplaan. Rakendusmudeli ja sellega seotud üksikasjade osas tehakse otsus organisatsioonides hiljem.

Õhuruumi korraldamise teemaline seminar tuvastas EANS-i ja ANS Finland-i vahel piiriülese teenuse osutamise potentsiaali, võttes arvesse olemasolevat õhuruumi, lennuliiklusvoogusid ja sektoreid. Saadud tulemuse põhjal koostasid mõlema osapoole operatsioonilise valdkonna eksperdid ühised, omavahel kokku lepitud operatiivsed eesmärgid ning tehti ettepanek edasiseks tegevuskavaks.

Vastavalt operatsioonilise valdkonna poolt määratletud eesmärkidele otsustas FINEST-i juhatus liikuda programmiga edasi arendusetappi.

FINEST programm on mõlema ettevõtte jaoks väga oluline, sest piiriülese teenuse osutamisega hallatakse lihtsamalt prognoositud lennuliikluse kasvu ja nõutavaid Euroopa tulemuslikkuse kava näitajaid.

SESAR rakendustegevus – DLS rakendamine

2017. aastal alustatud lennujuhi ja piloodi vaheline andmeside (*CPDLC – Controller-Pilot Datalink Communications*) sai rakendatud koostöös konsultatsioonifirmaga Integra. Projekti käigus töötati välja CPDLC kasutuselevõtmiseks protseduurid, koostati vajaminevad ohutusanalüüsid, viidi läbi vajaminevad testid CPDLC funktsiooni rakendamiseks lennujuhtimissüsteemis TopSky, täiendati lennundusteabekogumikku vajamineva infoga ning viidi läbi täienduskoolitus lennujuhtidele CPDLC kasutamiseks.

Teenus võeti Lennuliiklusteeninduse AS-s kasutusele osaliselt 6. aprillil, kui avati ühendus SITA-On-Air võrguga. 28. juunist 2018, mil Lennuliiklusteeninduse AS-ga liideti ka ARINC võrk, saavutati täisvõimekus.

2019. aasta I kvartalis võetakse kasutusele andmeside monitooringusüsteem, et tagada andmeside süsteemi kohustuslik jälgimine jätkusuutliku teenuse tagamiseks ning parendamiseks.

Borealis koostöö

2018. aastal jätkas Borealis tööd piiriülese dünaamilise õhuruumi sektoriseerimise (Cross-Border Dynamic Sectorisation) arendamisega. Koostati juhendmaterjal, mis jääks nõ muutu- vaks dokumendiks ja kavandati seeläbi piiriüleseks teenuse osutamiseks näidiskoostööle- ping. Piiriülene sektoriseerimine võimaldab teenuseosutajatel tõsta teenuse efektiivsust läbi piiriülese teenuse osutamise.

2018. aasta lõpus initsieeris Borealis CNS süsteemide inventuuri eesmärgiga leida koostöö- võimalused seadmete/süsteemide ühiseks hankimiseks.

2018. aasta jooksul korraldas Borealise juhtkond küberturvalisuse teemalisi töötubasid. Ot- sustati kaaluda Borealise koordineerimisgrupi loomise vajadust alalise töö organiseerimi- seks.

Irdtorni prototüübi arendamine

Aastal 2016 võtsime ambitsioonika eesmärgi töötada välja lahendus Eesti väikelennuväljade lennujuhtimise teenuse osutamiseks ühelt tööpositsioonilt ehk irdtornist (Remote Tower). 2018. aasta jaanuaris ja veebruaris toimusid passiivsed varioperatsioonid, mille käigus testi- sid lennujuhid irdtorni funktsionaalsust ning tööks sobivust. Passiivsete varioperatsioonide tulemusel tõendati Lennuametile aktiivseteks varioperatsioonideks valmisolekut, millele järg- nes Lennuameti heakskiit järgmise valideerimisetapiga alustamiseks. Aktiivsed varioperatsi- oonid algasid oktoobris 2018 ja jätkuvad 2019. aastal. Lennuakadeemia hindab varioperatsi- oonide ajal irdtorni töö psühholoogilisi mõjusid. Arendusmeeskond analüüsib varioperatsi- oonides välja tulnud ettepanekuid, süsteemi tehnilisi tõrkeid ning organiseerib vastavad la- hendused. Eesmärk on irdtorni süsteem sertifitseerida 2019. aastal, sellele järgnevalt sertifit- seerida Tartu irdtorni teenus.

Alustatud on irdtornikeskuse planeerimisega, asukohaks on valitud Tartu lennujaama ruumid. 2019. aastal sõlmitakse vajalikud rendi- ja projekteerimise kui ka ruumide rekonstrueerimise lepingud.

Arendustegevuse lõppeesmärk on osutada professionaalset ja operatiivset teenust vähemalt kolmel peamisel Eesti väikelennuväljal.

GOF U-space

2018. aastal käivitati GOF U-Space (GOF- Gulf of Finland ehk Soome laht) projekt. Lennu- liiklusteeninduse AS osaleb projektis konsortsiumi liikmena ja vastutab tegevuse koordinee- rimise eest. Projekti rahastab SESAR JU ühisettevõtte. GOF U-Space projekti algatus tekkis lennundussektori siseselt, sest vajadus mehitamata lennuliiklust korraldada ning mehitatud lennuliiklusega integreerida on aina kasvav. GOF U-space projekti raames luuakse seitse mehitamata õhusõidukite lendu puudutavat näidisjuhtumit ning analüüsitakse neid, võttes arvesse ohutust, turvalisust, keskkonda ning era- ja avalikku huvi. Projekti eesmärgiks on tõestada, et erinevad teenused on valmis mitmesugusteks droonilendudeks ja need saavad ohutult ja efektiivselt toimida koos mehitatud õhuliiklusega.

EANS on algatanud lisaks Eesti-keskse projekti „UTM Estonia“(Unmanned Aircraft Systems Traffic Management– mehitamata õhusõidukite liikluse korraldamine), mille eesmärgiks on kaardistada mehitamata lennunduse hetkeolukord Eestis ning luua tegevuskava UTM kont- septsiooni arendamiseks ja UTM süsteemi loomiseks.

Tallinna ACC lisasektori rakendamine

Tallinna lennujuhtimiskeskuse läbilaskevõime suurendamiseks rakendati 2018. aastal ülemine ACC III sektor. 2019. aasta alguses valminud lennujuhtimissüsteemi testplatvormil tehakse I kvartali jooksul reaalsete andmetega mitu häälestusessiooni, et kõrvaldada esimesel kasutusaastal avastatud probleemid.

Suurendatud läbilaskevõime piirarvudega III sektor avatakse taas suvise tippooaja lennuliikluse teenindamiseks mais 2019.

PlanPro projektijuhtimistarkvara rakendamine

2015. aastal viidi läbi laiapõhjalise intervjuude seeria kasutajate vajaduste kaardistamisel projektijuhtimise tarkvara (PJT) hankimise tarbeks. Nende mitmekümne intervjuu põhjal koostati kasutajanõuete dokument, mis on olnud meile aluseks nii uue süsteemi hankel kui ka väljavalitud tarkvara PlanPro edasiarendamisel ettevõtte vajadustest lähtuvalt.

PlanPro rakendatakse kolmes etapis, I etapp rakendati 2018. aasta alguses, teine etapp 2018. aasta lõpus ja kolmandaga plaanitakse lõpetada 2019. aasta suveks.

Lennuohutus ja kvaliteet

Hästi toimiva lennuliikluse võtmesõnaks on lennuohutus, mille läbi tagatakse sujuv ja ohutu lennuliiklus, vähendades riski õhusõidukite omavaheliseks kokkupõrkeks ja õhusõiduki kokkupõrkeks maapinnaga.

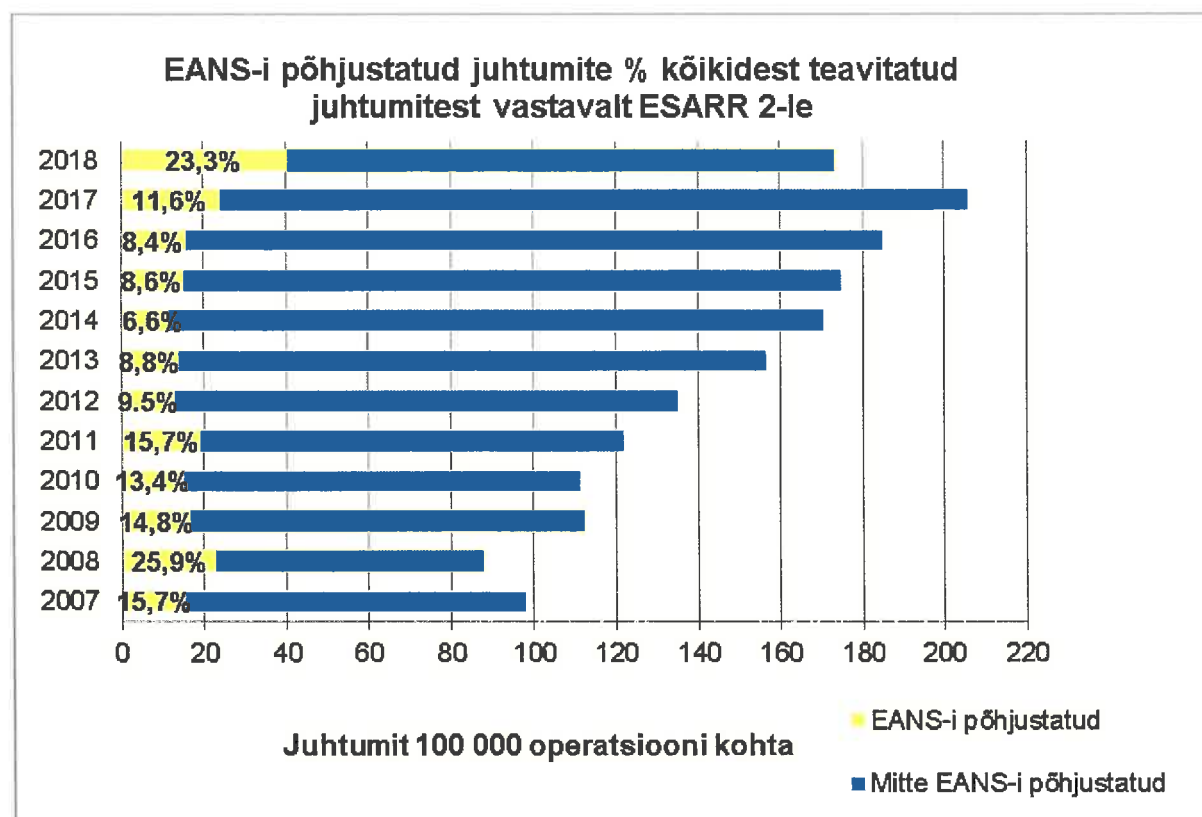
Lennuohutuse tagamise ja ohutustaseme pideva parendamisega on EANS süsteemselt tegeleud juba üle 20 aasta ning alates aastast 2006 on EANS-i lennuohutusjuhtimissüsteem viidud vastavusse EUROCONTROL-i ohutusnõuetega (ESARR 3).

EANS-is pööratakse rohkelt tähelepanu olemasolevate ohtude/riskide väljaselgitamisele, nende ennetamiseks vajalike meetmete väljatöötamisele ja kasutuselevõtule ning süstemaatilisele järelevalvele. Seda selleks, et õigeaegselt tuvastada võimalikke kitsaskohti kasutusel olevates protseduurides, meetodikates, tehnilistes süsteemides ja mujal, mis võiksid reaalse ohusituatsiooni korral määravaks saada.

2018. aasta oli EANS-i ohutusosakonnale märgiline, kuna see oli esimene aasta, kus lennuohutusalane teavitus ning juhtumite uurimine viidi 100% ulatuses läbi teavituste ja vara haldamise (TVS) süsteemis.

2018. aastal esitati ettevõttes erinevate ohutusjuhtumite kohta 412 ettekannet, mida on 2017. aastaga võrreldes 10,68% vähem. Samal ajal suurenes lendude hulk sama perioodi jooksul 7,4%. Positiivse poole pealt võib mainida seda, et aastaid ei olnud EANS suutnud täita ohutusalast eesmärki, mis puudutas hajutusmiinimumide rikkumist. 2018. aastal sai see eesmärk täidetud ning sellelaadseid juhtumeid oli vähem kui oli seatud eesmärk. Kuna eesmärk oli seatud väga ambitsioonikas, siis seda positiivsem oli see, et läbi mitme aasta järjepidev panustamine ohutusse on andnud taaskord positiivseid tulemusi.

Sidetehnika osakonnas vaadati üle ja täiendati oluliselt tarkvara turvalisuse tagamise protsessi, reaalset hakatakse uusi põhimõtteid kasutama 2019. aasta algusest esimeste funktsionaalse süsteemi muudatustega.

Kvaliteedijuhtimissüsteemi järelevalve

Kvaliteedijuhtimissüsteemi aluseks on juhtimissüsteemi põhimõtted ja eesmärgid ning soov kindlustada klientidele stabiilselt kõrgekvaliteedilise teenuse osutamine.

Kvaliteedijuhtimissüsteem aitab tagada juhtimistegevuse kliendile suunatuse, süsteemsuse ja jälgitavuse, mille saavutamiseks on välja töötatud vastavad juhendmaterjalid.

- Juhtimissüsteemi arendamiseks ning selle mõju suurendamiseks soodustame töökultuuri teket, et töötajad oleksid rohkem teadlikud õigus- ja haldusnormides esitatud osapoolte nõuetest: püstitame eesmärged ja hoolitseme vajalike ressursside olemasolu eest,
- korraldame juhtimissüsteemi juhtkonnapoolseid ülevaatusi, et juhtkonnal oleks ülevaade toimunud tegevustest, eesmärkide täitmisest ning tulevikuplaanidest.

EANS-i kvaliteedijuhtimissüsteem ühildab kõiki ettevõtte juhtimissüsteeme ühtsete reeglite alusel: ohutus, julgestus, kliendisuhed, töökeskkond, kommunikatsioon, infoturbe haldamine jne.

Suurematest muudatustest kvaliteedijuhtimissüsteemi protsessides on uuendatud ostmise protseduur, mis lisaks täpsustunud hangete läbiviimisele haarab nüüd endas ka lepinguhaldurite kohustusi ja koostööpartnerite hindamist.

Täiustati ka funktsionaalsete muudatuste juhtimist, mille uuendatud dokumendid ootavad Lennuameti heakskiitu.

2017. aastal toimus sertifitseerimise audit Bureau Veritase poolt, mille käigus hinnati meie tegevust vastavaks uue standardi versioonile ISO9001:2015. Uus standard hõlmab aeronavigatsiooniteeninduse-, lennuliiklus-, side-, navigatsiooni-, seireteeninduse – ja aeronavigatsioonilise teabe teeninduse osutamist.

Aeronavigatsiooniteenuse osutaja sertifitseerimine teostati 2018. aasta lõpus sertifikaadi uuendamise eesmärgil Lennuameti poolt, mis kontrollib meie vastavust aeronavigatsiooniteenuse osutajale esitatud nõuetele.

Aktsiaseltsis toimib siseauditite süsteem, mille käigus hinnati toimivust lennujuhtimises, lennuinfos, sidetehnikas, lennuväljadel, personaliosakonnas, juhtkonnas, arenduses ja ohutuses. Lisaks juhtimissüsteemi siseaudititele viiakse vastavalt auditikomitee poolt kinnitatud välisauditite plaanile läbi välisauditid, saamaks hinnangut aktsiaseltsis toimivate protsesside efektiivsusele ja toimivusele. 2018. aastal viidi läbi korralised majandusaasta, kvaliteedijuhtimissüsteemi, isikuandmete kaitse, lennujuhtide koolituse korraldamise ning Lennuameti järelevalve auditid.

Personal

Pakume oma inimestele kaasaegseid töötingimusi ning suurepäraseid võimalusi arenguks ja eneseteostuseks.

2018. aasta möödus personalivaldkonna jaoks kvalifitseeritud töötajate tagamise tähe all. Nagu paljude teistegi ettevõtete jaoks, on ka meie jaoks viimastel aastatel järjest pingelisemaks läinud vajaliku personali tagamine.

2018. aastal värbasime oma ajaloo rekordarvu uusi töötajaid – meie ettevõttega liitus 24 uut töötajat. 2018. aasta 31. detsembri seisuga töötas meil 208 töötajat (31.12.2017: 200 töötajat). Töötajate arv on stabiilselt kasvanud alates 2002. aastast ja näitab endiselt kasvutrendi – viimase aastaga kasvas töötajate arv 4%. Uute töökohtade loomine puudutas eeskätt lennujuhte ja insenere. Voolavusnäitaja oli 2018. aastal 5,4 % (2017: 4,1%).

Struktuur

2019. aasta jaanuaris toimus sidetehnika osakonna restruktureerimine, kus valdkonna põhiselt ülesehituselt mindi üle teenusepõhisele struktuurile. Suured muutused toimusid ka osakonna koosseisus, sest mitmed töötajad vahetusid, juurde õnnestus värvata uusi spetsialiste ning mitmetel osakonna töötajatel muutusid vastutuspiirkonnad.

Tähtsamad sündmused seoses aktsiaseltsi juhtorganitega:

- 2018. aastal jätkasid nõukogu esimehena Viljar Arakas ning nõukogu liikmetena Riina Varts, Ando Leppiman ja Kaupo Raag
- Auditikomitee jätkas samas koosseisus, auditikomitee esimehena Kaupo Raag ning komitee liikmetena Andres Uusma ja Priit Rifk.
- Aktsiaseltsi nõukogu pidas aruandeaastal 7 ning auditikomitee 6 koosolekut.
- 2018. aastal toimus 1 korraline üldkoosolek.

Aruandeaastal arvestati juhatuse liikmetele juhatuse liikme tasudena ja palgana 288,9 tuhat eurot, nõukogu ja auditikomitee liikmetele arvestati aasta jooksul tasudena kokku 32,3 tuhat eurot.

Aruandeaasta suuremad projektid ja sündmused valdkondade kaupa

Järelkasvu tagamine

2018. aastal toimus lennujuhtide värbamise kampaania, kandideeris ligi 300 huvilist, kellest valiti välja kaheksa lennujuhiõpilast. Nendest neli alustasid piirkondliku lennujuhtimise õpinguid ning kolm lähenemise- ja lähilennujuhtimise õpinguid ANS Finland-is. Õpilased lõpetavad väljaõppekoolituse kevadel 2019.

2017. aasta värbamiskampanias värvatud seitsmest õpilasest kuus läbisid eelmisel aastal kõik väljaõppe ja lõpetasid töökohapraktika ning alustasid iseseisvat tööd lennujuhina.

Lennujuhi elukutse populariseerimisega oleme tegelenud aastast 2006 ja teeme seda järjepidevalt siiani. Lisaks värbamiskampaniatele, lennujuhi elukutset tutvustava veebilehe ülal hoidmisele ning sotsiaalmeedia kajastustele viime läbi lennujuhtimiskeskuse ekskursioone huvilistele, võtame osa „Laps tööle kaasa“ algatusest ning meie töötajad külastavad koole ning räägivad oma tööst. Seda kõike selleks, et olla avatud ettevõtte, tutvustada oma valdkonda ning seeläbi luua endale järelkasvu.

Töötajate arendamine

Lähtuvalt kiirelt muutuvast keskkonnast ja lennunduse regulatsioonidest, mis kehtestavad nõuded töötajate arendamisele, on endiselt suure osatähtsusega olnud töötajate arengu toetamine. Keskmise koolitusmaht töötaja kohta oli 3,02 % töötajate tööajast (ei sisalda töötajate erialast väljaõpet, taastamiskoolitust ja sissejuhatavaid juhendamisi töökohal).

Koolitusvaldkondadest andis enim tooni lennujuhtide väljaõppe – viimased aastad oleme väga palju panustanud uute lennujuhtide väljaõppesse kaasates nii ettevõtte väliseid kui siseseid koolitajaid.

Muudest valdkondadest olid olulisemad koolitusteemad 2018. aastal:

- ATSEP koolitus (tehnilise personali pädevusõpe), mille nõuded tulenevad EL määrusest 2017/373 ja mis jõustub 2020. aasta jaanuarist;
- ettevõttesiseste koolitajate täiendkoolitused;
- andmekaitse määrusega seotud koolitused andmetöötajatele ning vastutavatele isikutele;
- keele taseme tõstmise ja hoidmisega seotud koolitused.

2018. aasta kevadel viidi läbi koolitusaudit, kus keskenduti eeskätt lennujuhtide koolitusprotsessile kui kõige kulukamale ja kriitilisemale. Audit oli põhjalik ja andis suunad edasiseks koolitusprotsesside parendamiseks.

Teadvustamiseks elukestvas õppes osalemise olulisust, toimus taaskord üle-ettevõteline täiskasvanud õppija nädalale pühendatud üritus.

2018. aastal jätkus eelneval aastal alguse saanud kompetentsisüsteemi arendamise projekt, mille raames said kaardistatud ja läbi arutatud kõikide töökohtade kompetentsimudelid. Järgmise sammuna oleme hankimas sobivat tarkvara kompetentsisüsteemi haldamiseks ning sidumas kompetentsisüsteemi teiste personalijuhtimise valdkondadega, et moodustuks ühtne tervik.

Projekt sai alguse ettevõtte riskide hindamisest, mille tulemusena personalivaldkonna suurimaks riskiks osutus kompetentse töötajaskonna tagamine.

Töökeskkond

EANS töökeskkond on kõrgel tasemel ning ettevõtte püüab teha kõik, et hoida oma töötajaid tervetena ja soodustada aktiivset tegutsemist oma tervise heaks. Investeeringe töökeskkonna pidevasse parendusse nii aega, kompetentse kui raha.

Jooksvalt ja vastavalt vajadusele toimuvad töötajate juhendamised tervise säästmise ja säilitamise teemadel, sporditoetustega ärgitame neid tervisespordiga tegelema. Aktiivselt kasutatakse sportimisvõimalusi läbi SportID süsteemi. Ettevõtte ruumides on töötajatel võimalik kasutada spordisaali ning mugavaid olmeruume ja puhkealasid. Alates 2016. aastast on töötajatel võimalik ettevõttes kohapeal kasutada osaliselt kompenseeritud massaažiteenust ning loodud on võimalused laps tööle kaasa võtta – selleks on sisustatud lastetuba ja loodud sinna juurde töökohad lapsevanematele. Meie jaoks on oluline töökoha ergonoomika.

Meie töökeskkonna suurim rõõm 2018. aastal on uus administratiivhoone koos toitlustusteenusena pakkumisega. Nüüd on töötajatel võimalik saada värsket sooja toitu töökohal nii hommikul, lõunal kui õhtul ning teenus on töötajate poolt väga hästi vastu võetud.

EANS-i töötajatest üle poole moodustavad inimesed, kes peavad tööd tegema ka öösiti. Öötöö on koormav, tekitades väsimust ja väsimus avaldab mõju inimese töövõimele ja tervisele. Sellepärast tegime 2016. aastal algust FRMS (Fatigue Risk Management System) loomisega, mis hõlmab endas erinevaid meetmeid väsimuse kaardistamiseks, ennetamiseks ja juhtimiseks. 2016. aastal alustasime väsimuse temaatika teadvustamisega töötajatele, kui lülitasime uute töötajate sissejuhatavasse koolitusse ka väsimuse ja stressi teadvustamise ja toimetuleku teema. 2017. aastal valmis väsimuse temaatikat tutvustav infovoldik töötajatele. Vastavalt Euroopa Komisjoni regulatsioonile EL 2017/373, mille nõuetele peame vastama alates 2020. aasta algusest – on töötajate väsimuse ning stressi teemaga tegelemine kohustuslik. Praeguseks oleme lisaks eelnevale loonud kriitilise intsidendi järgse stressi juhtimise süsteemi ning kompenseerime töötajate vaimse tervise spetsialistide külastusi (kuni kolmel korral aastas).

2018. aasta neljandas kvartalis toimus tervise nädal, kus olid fookuses töötajate vaimse tervise ja une teemad. Toimused erinevad loengud ja töötoad ning kõigil soovijail oli võimalik lasta ennast gripi vastu vaksineerida.

Töötaja- ja peresõbraliku märgise projekt algas 2017. aastal ning kestab 2019. aasta lõpuni. Märgise saamiseks tuleb meil läbida pikaajaline programm, mille käigus hinnatakse ja konsulteeritakse tööandjaid peresõbralike võimaluste loomisel. Meie eesmärk programmis osalemisel on töötajatele heade töötingimuste loomine ning märgis annab meile võimaluse reklaamida ka ettevõtte väliselt meie häid töötingimusi ning on osa tööandja brandingust.

Alates 2018. aasta teisest kvartalist võimaldame töötajatele laiendatud tervishoiuarsti kontrolli Confido Erameditsiinikeskuses. Tervisekontroll võimaldab töötajal soovi korral lisaks nn tavapaketile saada oma tervise kohta täiendavat informatsiooni ja annab võimaluse haigused varakult avastada.

Juulis 2018 viisime koostöös Ergoway OÜ spetsialistidega läbi Tartu üksuse töökeskkonna riskianalüüsi, mille eesmärgiks oli välja selgitada töökeskkonna ohutegurid, mis võivad kahjustada töötaja tervist ja töövõimet. Teostati erinevad ohutegurite parameetrite mõõdistused (valgus, müra jne). Riskianalüüsi alusel koostati kirjalik tegevuskava, milles nähakse ette tegevused töötajate terviseriski vältimiseks või vähendamiseks.

2018. aastal toimus kolm kergemat tööõnnetust, millest ükski ei olnud otseselt seotud töökohustuste täitmisega. Uurisime kõiki toimunud õnnetusjuhtumeid, et välja selgitada asjaolud ning kavandasime ja rakendasime abinõusid samalaadsete tööõnnetuste kordumise ärahoidmiseks.

Kommunikatsioon

Kompetentsisüsteemi arendamise projekti raames algas 2018. aastal ka väärtuste uuendamise projekt, mille raames viisime läbi uuringu oma töötajate hulgas, et selgitada välja hetkeseis väärtuste järgimise ja meelsuse osas. Eelmised väärtused said sõnastatud 2007. aastal ning jõudsime järeldusele, et vajalik on uuendada oma väärtusi lähtuvalt muutunud keskkonnast.

Selleks lõime väärtuste töögrupi ja sõnastasime uuendatud väärtused alljärgnevalt:

- koostöö – saavutame eesmärgi läbi koostöö;
- areng – arendame ennast ja lennundust;
- ausus ja avatus – oleme ausad ja avatud oma suhtumistes ja tegemistes.

2019. aastasse oleme planeerinud hulga tegevusi väärtuste juurutamiseks oma töötajate seas.

Sisekommunikatsiooni valdkonnas võtsime 2018. aastal kasutusele uue siseveebi, mis on oluliselt atraktiivsem, võimaldab rohkem kaasata sisu loomisse ettevõtte töötajaid ning toreda lisavõimalusena saab iga töötaja anda oma panuse parema sisekliima loomisse tunnustades oma kolleegi avalikult.

Kriisikommunikatsiooni valdkonnas saime 2018 aastal valmis kriisikaardid, mis on meile abiks kriisiolukorras kommunikatsiooni korraldamisel. Kuna kriisikommunikatsioon toimub alati väga suure ajalise ja emotsionaalse surve all, on hea, kui võimalikud kriisisituatsioonid ja nendest lähtuvad kommunikatsioonipõhimõtted on kaardistatud. Kaartide kasutamise harjutamiseks toimus ka mitu koolitust kriisimeeskonnale.

Tulemuslikkuse kava ja hinnad

2018. aasta oli Euroopa Liidu ülest aeronavigatsiooniteenuste tulemuslikkuse kava teise vastavusperioodi neljas aasta. Tulemuslikkuse kava aastateks 2015-2019 hõlmab endas funktsionaalsete õhuruumi blokkide üleseid eesmärgi neljas valdkonnas: kuluefektiivsus, läbilaskevõime, keskkond ja ohutus. Võrreldes tulemuslikkuse kava esimese vastavusperioodiga (aastateks 2012-2014) lisandusid eesmärkidest kaks viimast ning kuluefektiivsuse

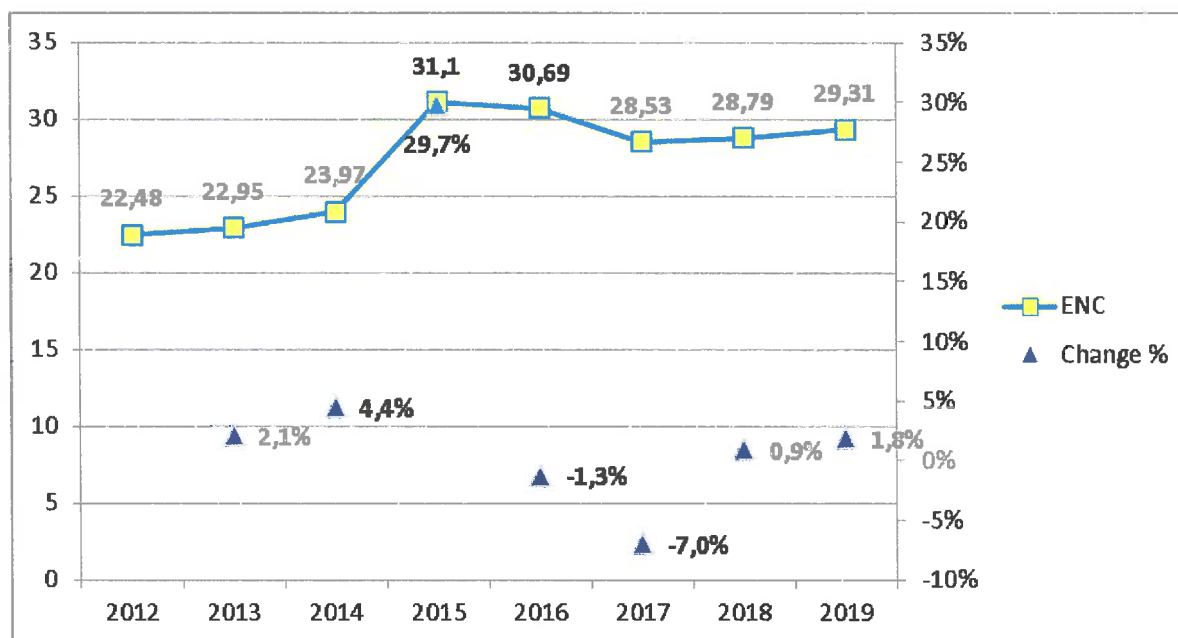
eesmärgid seati lisaks marsruudi navigatsiooniteenuse osutamisele ka terminali navigatsiooniteenuse osutamisele.

Toimused erinevad arutelud ja konsultatsioonid ka tulemuslikkuse kava täpsustamiseks ning hinnamääruses ettenähtud konsultatsioonid klientidega. Alates teisest vastavusperioodist 2015-2019, mil tulemuslikkuse kava kinnitatakse funktsionaalse õhuruumi bloki tasandil (Eesti osaleb koostöös Norra, Soome ja Lätiga NEFAB-is), on selliste konsultatsioonide eestvedajaks NEFAB Council. NEFAB-i tulemuslikkuse kavas sätestatud eesmärgid kinnitati Euroopa Komisjoni poolt 2. märtsil 2015.

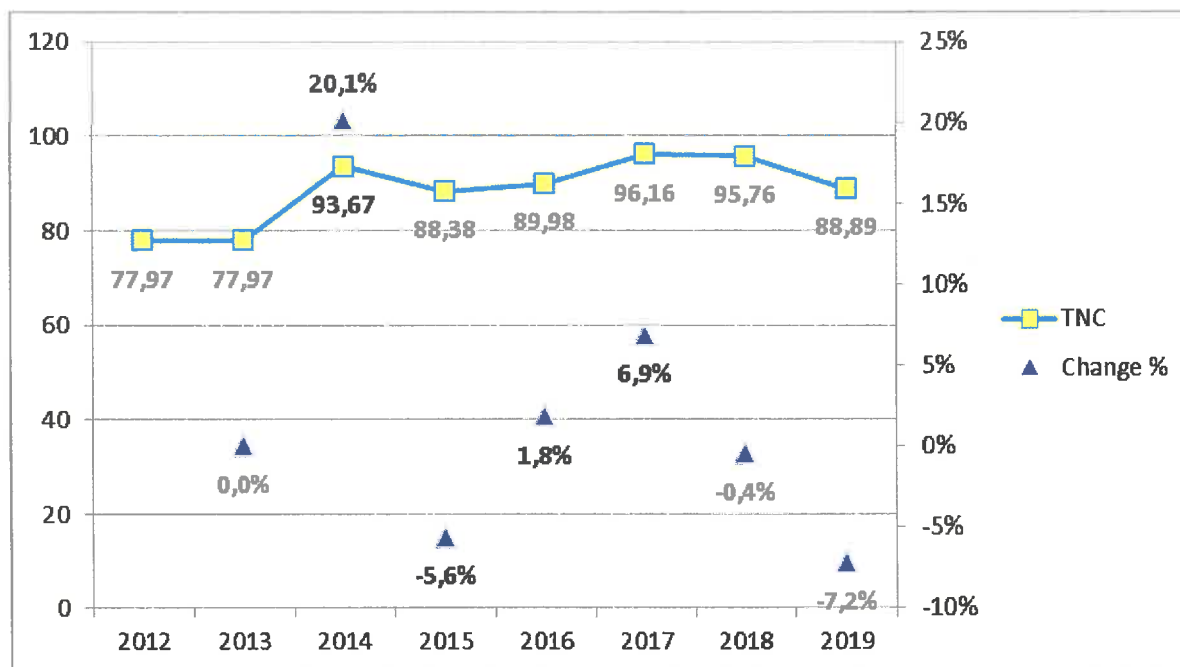
Eesmärgid on kinnitatud FAB-i põhiselt ja nende täitmist jälgitakse samuti FAB-i põhiselt. EANS on enda sisemised eesmärgid täitnud.

Muudatused Lennuliiklusteeninduse AS-i navigatsiooniteenuste ühikuhindades:

Marsruudi navigatsiooniteenuse (MNT) eest võetava tasu arvutamise valemis muutusi ei olnud. Muutus valemis kasutatav ühikuhind 2017. aastal kehtinud 28,46 eurolt tulenevalt tulemuslikkuse kavast 28,79 eurole 2018. aastal. Tulenevalt tulemuslikkuse kavast ning keh tivast regulatsioonist muutis ettevõtte marsruudi navigatsiooniteenuse ühikuhinda ka 2019. aastaks, uueks ühikuhinnaks on 29,31 eurot.

Terminali navigatsiooniteenuse (TNT) ühikuhinnaks oli 2018. aastal 95,76 eurot, aasta varem oli selleks 96,16 eurot. Alates 1. jaanuarist 2019 on terminali navigatsiooniteenuse ühikuhinnaks 88,89 eurot.

Majanduslik lisaväärtus

Täiustamaks ettevõtte majandustulemuste hindamist kasutab ettevõtte juhatus majandusliku lisaväärtuse mõõtmist. Kui traditsiooniliselt piirduakse kasumiaruande koostamisega ja selle põhjal hinnangute andmisega, siis majandusliku lisaväärtuse arvestamisel võetakse arvesse ka omakapitali kasutamise kulu. Majandusliku lisaväärtuse sisuks ongi omanikule üle tema poolt nõutava taseme teenitud kasum:

$$\text{Majanduslik lisaväärtus} = \text{Puhaskasum} - \text{Omakapital} \times \text{Omakapitali hind}$$

Arvestades ettevõtte riskitaset, maailma teiste teenuseosutajate omakapitali hinnana käsitletud näitajaid ja omaniku seisukohti, on ettevõttes omakapitali nõutavaks tulumääraks 2018. aastal võetud 8,9% (2017:8,0%).

Peamiste teenuste lõikes kujunes majanduslik lisaväärtus alljärgnevalt:

	Marsruudi navigatsiooniteenus	Terminali navigatsiooniteenus	Muud teenused	Kokku
Tulud	26 842 049	2 112 587	368 607	29 323 243
Ärikulud	19 552 416	2 046 409	39 260	21 638 085
Kapitaliga seotud kulud	1 676 540	393 550	1 011	2 071 101
Majanduslik lisaväärtus ettevõtte tasandil	5 613 093	-327 372	328 336	5 614 057
Riigi kulud	5 427 674	343 126		5 770 800
Majanduslik lisaväärtus riigi tasandil	185 419	-670 498	328 336	-156 743

Hea ühingujuhtimise tava aruanne

Lennuliiklusteeninduse AS käitub ettevõtte juhtimisega seotud küsimuste lahendamisel üldjuhul Hea Ühingujuhtimise Tava (edaspidi: HÜT) soovituslikest juhistest lähtuvalt. Lisaks lähtutakse ettevõtte juhtimisel lisaks HÜT-is toodud soovituslikele juhistele ka riigivaraseadusest (edaspidi: RVS), kuna Lennuliiklusteeninduse AS kuulub 100% Eesti Vabariigile.

Seega, tulenevalt Lennuliiklusteeninduse AS ainuomanikust ning sellest tingitud spetsiifilistest iseärasustest ettevõtte juhtimises üldkoosoleku ja nõukogu tasandil, ei järgi Lennuliiklusteeninduse AS mõningaid HÜT-i soovituslike juhiseid. Alljärgnevalt on esitatud viited nendele HÜT-i sätetele (HÜT-i punkt ja selle lühikirjeldus), mida ei järgita ja lisatud põhjendused mittejärgimise kohta.

Samas on oluline märkida, et vaatamata mõningate juhiste mittejärgimisele on Lennuliiklusteeninduse AS tegevuse korraldamisel tagatud ainuaktsionäri ja kreditoride igakülgne huvide kaitse ning nende võrdne kohtlemine. Mittejärgitavad HÜT-i juhised puudutavad peamiselt üldkoosoleku läbiviimist ja nõukogu liikmete määramist, mille eesmärgiks on tagada eelkõige aktsionäride huvide kaitse. Kuna Lennuliiklusteeninduse AS aktsiate ainuomanik on Eesti Vabariik, on aktsionäri huvid kaitstud vastavalt RVS-is sätestatud põhimõtetele.

Üldkoosolek

Lennuliiklusteeninduse AS ei järgi alljärgnevaid HÜT-i punkte:

Punkt 1.1.1 – Igale aktsionärile tagatakse õigus osaleda üldkoosolekul, võtta üldkoosolekul sõna päevakorras esitatud teemadel ning esitada põhjendatud küsimusi ja teha ettepanekuid.

Punkt 1.2.1 – üldkoosoleku kokkukutsumise teade tehakse samaaegselt selle saatmisega aktsionäridele ja/või avaldamisega üleriigilise levikuga päevalehes kättesaadavaks ka emitendi veebilehel.

Punkt 1.2.3 – samaaegselt seaduses sätestatud üldkoosoleku kokkukutsumise tingimuste täitmisega avalikustab juhatuse emitendi veebilehel päevakorraga seotud olulise teabe, mis on talle esitatud või muul viisil kättesaadav.

Punkt 1.2.4 – mõistliku aja jooksul enne üldkoosoleku toimumist avaldab nõukogu emitendi veebilehel enda ettepanekud päevakorras olevate teemade kohta.

Punkt 1.3.1 – üldkoosoleku juhatajaks ei valita nõukogu esimeest ega juhatuse liiget.

Punkt 1.3.2 – üldkoosolekul osalevad juhatuse liikmed, nõukogu esimees ning võimalusel ka nõukogu liikmed ja vähemalt 1 audiitoritest.

Punkt 1.3.3 – emitent teeb vastavate tehniliste vahendite olemasolul ning juhul, kui see ei ole talle liiga kulukas, üldkoosoleku jälgimise ja sellest osavõtu võimalikuks sidevahendite kaudu (nt internet).

Ülaltoodud HÜT-i juhiste mittejärgimine on tingitud asjaolust, et Lennuliiklusteeninduse AS ainuaktsionäriks on Eesti Vabariik ning aktsionäri õiguste teostajaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mida esindab aktsionäride üldkoosolekul majandus- ja taristuminister. Aktsionäri õiguste teostamine ja esindaja volitused on sätestatud RVS-s ning üldkoosolekute toimumine ja sellel osalejad määratakse vastavalt vajadusele kooskõlastatult ainuaktsionäriaga.

2018. a korralisel üldkoosolekul osalesid majandus- ja taristuminister, nõukogu esimees, juhatuse esimees ning üks majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi töötaja; audiitor koosolekul ei osalenud. Koosolekust ei tehtud tehniliste sidevahendite kaudu ülekannet.

Juhatus

Vastavalt HÜT-i punktile 2.2.7 esitatakse alljärgnevalt andmed 2018. aastal Lennuliiklusteeninduse AS juhatuse liikmetele makstud juhatuse liikme tasude suuruse kohta ning kirjeldatakse lahkumishüvitiste ja täiendavate tasude määramise süsteemi.

Lennuliiklusteeninduse AS-i juhatuse liikmetele tasuti 2018. aastal kokku 288,9 tuhat eurot, sh 2017. majandusaasta preemiasummasid 56,7 tuhande euro ulatuses. 2018. aasta majandustulemuste eest makstav võimalik preemia otsustatakse nõukogu poolt peale majandusaasta aruande kinnitamist. Juhatuse liikmele makstava täiendava tasu ning lahkumishüvitise suuruse piirmäärad on sätestatud RVS § 86 lg-tes 2 ja 3, millest tulenevalt ei või Lennuliiklusteeninduse AS juhatuse liikmele makstava täiendava tasu suurus kokku ületada juhatuse liikme nelja kuu tasu. Seisuga 31.12.2018 on Lennuliiklusteeninduse AS kehtivate lepingute põhjal kohustus maksta juhatuse liikmetele tagasikutsumise korral hüvitist kolme kuu juhatuse liikmetasu ulatuses.

Täiendava tasu määramine peab olema põhjendatud ning arvestama Lennuliiklusteeninduse AS puhul loodud lisandväärtust ja turupositsiooni. Lahkumishüvitist võib maksta üksnes juhatuse liikme tagasikutsumisel nõukogu algatusel enne tema volituste tähtaja möödumist ning selle suurus ei või ületada juhatuse liikme kolme kuu tasu.

Nõukogu

Punkt 3.1.3 – Nõukogu hindab korrapäraselt juhatuse tegevust emitendi strateegia elluviimisel, samuti hindab nõukogu emitendi finantsseisundit, riskijuhtimise süsteemi, juhatuse tegevuse õiguspärasust ning seda, kas emitenti puudutav oluline teave on nõukogule ja avalikkusele nõuetekohaselt teatavaks tehtud.

Nõukogu poolt komiteede (auditikomitee, tasustamiskomitee jmt.) asutamisel ja komiteedega seotud asjaolude muutmisel ei pea ettevõtte otstarbekaks avaldada oma veebilehel nende olemasolu, ülesandeid, koosseisu ja kohta, kuna ettevõttel on üks aktsionär ning nõukogu

koosolekute protokollid edastatakse vastavalt riigivaraseadusele nii üldkoosolekule kui ka rahandusministrile.

Lennuliiklusteeninduse AS ei järgi HÜT-i punkti 3.2.2 – vähemalt pooled emitendi nõukogu liikmetest on sõltumatud. Kui nõukogus on paaritu arv liikmeid, siis võib sõltumatuid liikmeid olla üks liige vähem kui sõltuvaid liikmeid. Lennuliiklusteeninduse AS nõukogu on neljaliikmeline. Vastavalt RVS-i §-le 81 lg 1¹ osaluse valitseja lähtub nimetamiskomitee ettepanekust nõukogu liikmete valimiseks ja koosseisu suuruse määramiseks.

Vastavalt HÜT-i punktile 3.2.5 esitatakse alljärgnevalt andmed 2018. aastal makstud Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmete tasu suuruse ja tasustamise korra kohta.

Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu ja auditikomitee liikmetele tasuti 2018. aastal kokku 32,3 tuhat eurot.

Nõukogu tasustamise kord on sätestatud RVS-i § 85. Vastavalt RVS-ile nõukogu liikmetele makstava tasu suuruse ja selle maksmise korra otsustab osaluse valitseja ainuaktsionäri, arvestades äriühingu spetsiifikat.

Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikme tasu suuruseks on 500 eurot kuus ja nõukogu esimehe tasu suuruseks 1000 eurot kuus. Tasu makstakse nõukogu liikmele üks kord kuus. Nõukogu liikmele ei maksta tasu selle koosoleku toimumise kuu eest, kui ta nõukogu otsuste vastuvõtmisel ei osalenud.

Vastavuses ülalnimetatud määrusega lisandub nõukogu liikme tasule täiendav tasu nõukogu organi tegevuses osalemise eest. Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu organiks on auditikomitee, mis koosneb kolmest liikmest. Nõukogu auditikomitee tegevuses osalemise eest makstakse komitee liikmele tasu 25% nõukogu liikme tasust, komitee esimehe tasu moodustab 37,5% nõukogu liikme tasust.

Lahkumishüvitist ja teisi täiendavaid tasusid lisaks tasule nõukogu organi tegevuses osalemise eest Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmetele ei maksta.

Punkt 3.3.2 – HÜT-i aruandes näidatakse ära majandusaasta jooksul tekkinud huvide konfliktid koos igakordsete lahendustega.

2018. aasta majandusaasta aruande koostamiseni ei ole Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmed teavitanud ettevõtjat ühestki teada olevast huvide konfliktist.

Teabe avaldamine

Lennuliiklusteeninduse AS ei rakenda HÜT punkti 5 täielikult.

Mitterakendamise põhjuseks on Lennuliiklusteeninduse AS-i aktsionäride struktuurist tulenev, mille kohaselt on Lennuliiklusteeninduse AS-i üks aktsionär, mistõttu ei ole teabe avaldamine veebilehel efektiivne ning otstarbekas aktsionäride teavitamise viis, samuti ei ole seetõttu otstarbekas jagada kõike infot ka inglise keeles.

HÜT punkti 5 nõuete täpsest mitterakendamisest hoolimata saadab Lennuliiklusteeninduse AS vajalikud aruanded aktsionärile otse ning avaldab veebilehel teavet, mis pakub või võib huvi pakkuda avalikkusele. Samuti rakendab Lennuliiklusteeninduse AS HÜT punktis 5.6 sätestatud hoolsuse ja läbimõelduse põhimõtet suhtlemisel ajakirjanduse ning teiste huvigruppidega.

Lennuliiklusteeninduse AS-i veebilehel avaldatakse igal juhul info, mille avaldamise kohustus tuleneb kehtivatest õigusaktidest, sh riigivaraseadusest.

Finantsaruandlus ja auditeerimine

Punkt 6.2.3 – Audiitorite rotatsiooni korraldamisel lähtub emitent Finantsinspektsiooni 24. septembri 2003 juhendist “Riikliku finantsjärelevalve teatud subjektide audiitorite rotatsioon”. Nimetatud soovituslikku juhendit ei jälgita, kuna audiitor nimetatakse edaspidi kolmeks kalendriaastaks konkursi tulemuste alusel.

Raamatupidamise aastaaruanne

Finantsseisundi aruanne

(eurodes)

VARAD	Lisa	31.12.2018	31.12.2017
KÄIBEVARA			
Raha ja raha ekvivalendid	2; 3	2 402 158	1 261 089
Nõuded ostjate vastu	3; 4	4 485 710	4 135 207
Muud nõuded ja ettemaksed	5	247 456	407 304
Käibevara kokku		7 135 324	5 803 600
Materiaalne põhivara	6	14 474 002	11 643 059
Immateriaalne põhivara	6	13 760 255	13 768 133
Põhivara kokku		28 234 257	25 411 192
VARAD KOKKU		35 369 581	31 214 792
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Lühiajalised laenukohustused	3; 7	1 606 219	1 338 573
Võlad töövõtjatele	8	640 836	612 518
Lühiajalised eraldised	8	1 327 702	1 239 658
Muud lühiajalised kohustused	3; 9	2 354 991	2 877 932
Lühiajaline sihtfinantseering	16	407 971	423 615
Lühiajalised kohustused kokku		6 337 719	6 492 296
Pikaajalised eraldised	8	759 308	674 407
Pikaajalised laenukohustused	3; 7	7 678 309	6 963 101
Pikaajaline sihtfinantseering	16	202 624	793 698
Pikaajalised kohustused kokku		8 640 241	8 431 206
KOHUSTUSED KOKKU		14 977 960	14 923 502
OMAKAPITAL	10		
Aktiivkapital		5 112 940	5 112 940
Kohustuslik reservkapital		511 294	511 294
Eelmiste perioodide jaotamata kasum		7 920 056	4 469 374
Koondkasum		6 847 331	6 197 682
OMAKAPITAL KOKKU		20 391 621	16 291 290
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU		35 369 581	31 214 792

Lisad lehekülgedel 29-53 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialled for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u> I.S. </u> Kuupäev/date <u> 22.03.2019 </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn

Koondkasumiaruanne
 (eurodes)

	Lisa	2018	2017
Müügitulu	11	28 349 485	26 427 112
Muu äritulu		973 758	579 997
Äritulud kokku		29 323 243	27 007 109
Kaubad, toore, materjal ja teenused	13	-2 833 700	-2 268 526
Muud tegevuskulud	14	-1 941 337	-1 781 127
Tööjõukulud	12	-12 421 495	-11 478 913
Põhivara kulum	6	-4 441 553	-3 119 299
Ärikulud kokku		-21 638 085	-18 647 865
Ärikasum		7 685 158	8 359 244
Finantstulud		242	419
Finantskulud	7	-151 319	-89 981
Kasum majandustegevusest		7 534 081	8 269 682
Dividendide tulumaks	9;15	-686 750	-2 072 000
Puhaskasum		6 847 331	6 197 682
Koondkasum		6 847 331	6 197 682

Lisad lehekülgedel 29-53 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialled for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u> I.S. </u> Kuupäev/date <u> 22.03.2019 </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	Lisa	2018	2017
Rahavood äritegevusest			
Laekumised ostjatelt		28 454 682	25 167 529
Väljamaksed tarnijatele		-5 992 370	-4 085 269
Töötajatele väljamakstud töötasu		-6 890 180	-6 441 123
Tasutud maksud		-3 883 814	-4 325 067
Muud laekumised		1 908	33 074
Tegevuskuludega seotud sihtfinantseeringud		23 354	188 975
Muud väljamaksed		-410 257	-206 263
Rahavood äritegevusest kokku		11 303 323	10 331 856
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara eest	6	-8 249 585	-5 779 311
Saadud intresse		242	357
Põhivaraga seotud sihtfinantseeringud		0	819 262
Rahavood investeerimistegevusest kokku		-8 249 343	-4 959 692
Rahavood finantseerimistegevusest			
Dividendide väljamaksed	15	-2 747 000	-8 288 000
Dividendide tulumaks	9;15	0	-3 286 250
Saadud laen		2 500 000	4 000 000
Tasutud laenud	7	-1 517 146	-979 881
Makstud intressid	7	-148 765	-86 495
Rahavood finantseerimistegevusest kokku		-1 912 911	-8 640 626
Rahavood kokku		1 141 069	-3 268 462
Raha ja raha ekvivalendid aasta algul	2	1 261 089	4 529 551
Rahavood kokku		1 141 069	-3 268 462
Raha ja raha ekvivalendid aasta lõpul	2	2 402 158	1 261 089

Lisad lehekülgedel 29-53 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialed for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u> i.s. </u> Kuupäev/date <u> 22.03.2019 </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn
--

Omakapitali muutuste aruanne

(eurodes)

	Aktsiakapital	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata ka- sum	Kokku
Saldo 31.12.2016	5 112 940	511 294	12 757 374	18 381 608
Väljamakstud dividendid	0	0	-8 288 000	-8 288 000
Koondkasum 2017	0	0	6 197 682	6 197 682
Saldo 31.12.2017	5 112 940	511 294	10 667 056	16 291 290
Väljamakstud dividendid	0	0	-2 747 000	-2 747 000
Koondkasum 2018	0	0	6 847 331	6 847 331
Saldo 31.12.2018	5 112 940	511 294	14 767 387	20 391 621

Täpsem informatsioon aktsiakapitali ja muude omakapitali kirjete kohta on toodud lisas 10.

Lisad lehekülgedel 29-53 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialed for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials I.S.
 Kuupäev/date 22.03.2019
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

Raamatupidamise aastaaruande lisad

LISA 1. Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted ja hindamisalused

Üldine informatsioon

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts (edaspidi "Ettevõte") on Eestis registreeritud ja Eestis tegev peamiselt aeronavigatsiooniteenuse osutamisega tegelev äriühing, kelle aktsiatest 100% kuulub Eesti Vabariigile. Ettevõtte ei oma ühtegi tütar- ega sidusettevõtet. Ettevõtte aadress on Kanali põik 3, Rae küla, Rae vald, Harjumaa.

Käesolev raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes ning kajastab perioodi 1. jaanuar kuni 31. detsember 2018. Ettevõtte raamatupidamise aastaaruande on juhatus kinnitanud 22. märtsil 2019.

Vastavalt äriseadustikule on juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruande, mille üheks osaks on raamatupidamise aastaaruanne, kinnitamine aktsionäride üldkoosoleku pädevuses. Aktsionäril on õigus juhatuse koostatud ja kinnitatud majandusaasta aruannet mitte heaks kiita ning nõuda uue aruande koostamist.

Koostamise alused

Ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne on koostatud vastavalt Rahvusvaheliste Raamatupidamise Standardite Nõukogu (IASB) poolt väljatöötatud Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Standarditele (IFRS) ja Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Tõlgenduste Komitee (IFRIC) tõlgendustele nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt (EL IFRS). Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse meetodist.

Arvestus- ja esitusvaluuta

Ettevõtte arvestus- ja esitusvaluutaks on euro.

Muutused informatsiooni esitusviisis

Käesoleva aruande koostamisel rakendatud põhimõtted info esitusviisi osas on samad, mida kasutati Ettevõtte 31. detsembril 2017 lõppenud raamatupidamise aruandes, välja arvatud juhtudel, mida on kirjeldatud alljärgnevalt.

Muutused info esitusviisis

Ettevõtte on varasemalt saanud tegevuskulude ja põhivara sihtfinantseerimise kajastanud finantseerimistegevuse rahavoogudes. Kuna juhtkonna hinnangul peegeldab saadud tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamine äritegevuse rahavoogudes ning saadud põhivara sihtfinantseerimise kajastamine investeerimistegevuse rahavoogudes õigemini saadud toetuste sisu, siis on käesolevas aruandes nii 2017. aasta kui ka 2018. aasta tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastatud äritegevuse ning põhivara sihtfinantseerimine investeerimistegevuse rahavoogude hulgas. Eeltoodust vähenesid 2017. aasta finantseerimistegevuse rahavood summas 1 008 237 eurot ning suurenesid äritegevuse rahavood 188 975 eurot ja investeerimistegevuse rahavood 819 262 eurot.

Uute või muudetud standardite ja tõlgenduste rakendamine

Järgmised uued või muudetud standardid ja tõlgendused muutusid ettevõttele kohustuslikuks alates 01.01.2018:

IFRS 9 „Finantsinstrumendid“

Uue standardi peamised reeglid on järgmised.

Finantsvarad tuleb klassifitseerida ühte kolmest mõõtmiskategooriast – varad, mida kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses, varad, mida kajastatakse õiglasest väärtuses muutustega läbi muu koondkasumiaruande, ja varad, mida kajastatakse õiglasest väärtuses muutustega läbi kasumiaruande.

Võlainstrumenti klassifitseerimine sõltub ettevõtte ärimudelilist finantsvarade haldamisel ning sellest, kas vara lepingulised rahavood sisaldavad ainult põhiosa- ja intressimakseid („APIM“). Kui võlainstrumenti hoitakse sissenõudmise eesmärgil ja APIM nõue on täidetud, võib instrumenti kajastada korrigeeritud soetusmaksumuses. Võlainstrumendid, mis vastavad APIM nõudele ja mida hoitakse portfellis, kus ettevõtte hoiab varasid nii sissenõudmise kui ka müümise eesmärgil, võib kajastada õiglasest väärtuses läbi koondkasumiaruande. Finantsvarad, mis ei sisalda APIM rahavoogusid, tuleb mõõta õiglasest väärtuses läbi kasumiaruande (näiteks derivatiivid). Varjatud („embedded“) derivatiive ei eraldata enam finantsvaradest, vaid kaasatakse APIM tingimuse hindamisel.

IFRS 9 sätestab nõuded finantsvarade, finantskohustuste ja mõnede mittefinantssteenuste ostu- või müügilepingute kajastamise ja mõõtmise kohta. IFRS 9 „Finantsinstrumendid“ asendab IAS 39 käsitlusi, mis puudutavad finantsvarade ja -kohustuste arvele võtmist, klassifitseerimist ja mõõtmist, finantsinstrumentide kajastamise lõpetamist, finantsvarade väärtuse langust ning hedge accounting'ut.

IFRS 9 Finantsinstrumentide rakendamine alates 1. jaanuarist 2018 tõi kaasa arvestuspõhimõtete muutusi, kuigi ei põhjutanud olulisi korrigeerimisi ettevõtte finantsaruandes. Uued arvestuspõhimõtted on toodud arvestuspõhimõtete lõigus „Finantsvarad“. Vastavalt IFRS 9 ülemineku reeglitele võrdlusandmeid ei muudetud.

Ettevõtte juhtkond hindas 1. jaanuaril 2018 (esmase rakendamise kuupäeval), millised ärimudelid on asjakohased Ettevõtte finantsvaradele ning klassifitseeris finantsvarad vastavatesse IFRS 9 kategooriatesse. Esmase rakendamise kuupäeval, 1. jaanuaril 2018, Ettevõtte finantsvarad, koos võimalike ümberklassifitseerimistega, olid alljärgnevad:

(eurodes)	Mõõtmiskategooria		Bilansiline väärtus		Erinevus	Lisa
	Esialgne (IAS 39)	Uus (IFRS 9)	Esialgne	Uus		
Finantsvarad						
Käibevara						
Raha ja raha ekvivalendid	Laenud ja nõuded	Korrigeeritud soetusmaksumus	2 402 158	2 402 158	0	2
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	Laenud ja nõuded	Korrigeeritud soetusmaksumus	4 485 710	4 485 710	0	4

Ümberklassifitseerimine IFRS 9 rakendamise tulemusena ei põhjutanud muutuseid väärtustes.

IFRS 15 „Müügitulu lepingutelt klientidega“

Uue standardi põhiprintsiibi kohaselt kajastatakse müügitulu siis, kui kaup või teenus antakse kliendile üle, ning müügitulu kajastatakse tehinguhinnas. Koos müüdüd kaubad ja teenused, mis on eristatavad, tuleb kajastada eraldi ning lepinguhinnast antavad hinnaalandused tuleb reeglina allokeerida eraldi elementidele. Kui saadav tasu võib teatud põhjustel muutuda, kajastatakse müügituluna miinumsumma, kui sellega ei kaasne olulist tühistamise/tagasimaksmise riski. Klientidega lepingute saamise tagamiseks tehtud kulutused tuleb kapitaliseerida ja amortiseerida selle perioodi jooksul, mil leping tekitab tulusid. Standardi

rakendamise hinnanguline mõju ettevõtte finantsaruandele on juhtkonna hinnangul ebaoluline.

IFRS 15 „Müügitulu lepingutelt klientidega“, muudatused

Muudatused ei muuda standardi põhiprintsiipe, vaid selgitavad, kuidas neid printsiipe tuleks rakendada. Muudatused selgitavad, kuidas tuvastada teostamiskohustusi (lubadust kliendile üle anda kaupa või osutada teenust) lepingus; kuidas määrata, kas ettevõtte on müügitehingu põhiosutaja (principal) (kauba või teenuse pakkuja) või agent (vastutav kauba või teenuse pakkumise korraldamise eest); ning kuidas määrata, kas müügitulu liitsentsi andmise eest tuleb kajastada konkreetsel ajahetkel või perioodi jooksul. Neile selgitustele lisaks sisaldavad muudatused kahte täiendavat lihtsustust eesmärgiga vähendada ettevõtte kulusid ja keerukust standardi esmakordsel rakendamisel. Ettevõtte hindas muudatuste mõju finantsaruandele ja juhtkonna hinnangul on see ebaoluline.

Ettevõtte rakendas standardit IFRS 15 „Müügitulu kliendilepingutelt“, kasutades muudetud tagasiulatuvat rakendusviisi, mille tulemusena kajastati standardi rakendamise mõju esmakordselt alates 1. jaanuarist 2018. Võrdlusandmeid 2017. aasta kohta ei ole muudetud ja need on esitatud varasemalt kehtinud standardite IAS 18 või IAS 11 ning vastavate tõlgenduste järgi. Müügitulu jaotus klientide ning tegevusalade lõikes on avalikustatud lisas 11.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis hakkasid esmakordselt kehtima 1. jaanuar 2018 algaval aruandeaastal, ei ole olnud Ettevõtte juhtkonna hinnangul olulist mõju.

Uued standardid, tõlgendused ja nende muudatused

Välja on antud uusi või muudetud standardeid ja tõlgendusi, mis muutuvad Ettevõttele kohustuslikuks alates 1. jaanuarist 2019 või hilisematel perioodidel ja mida Ettevõtte ei ole rakendanud ennetähtaegselt:

Finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku muudatused (rakendub 1. jaanuaril 2020 või hiljem algavatele aruandeperioodidele; ei ole veel vastu võetud Euroopa Liidu poolt). Muudetud kontseptuaalne raamistik sisaldab uut peatükki mõõtmise kohta, juhiseid finantstulemuse raporteerimise kohta, täiendatud mõisteid ja juhiseid (nt kohustuse mõiste) ning selgitusi oluliste valdkondade rolli kohta finantsaruandluses, näiteks juhtkonna kätte usaldatud ressursside kasutamise hoolsus, konservatiivsus, mõõtmise ebakindlus. Ettevõtte hindab muudatuste mõju finantsaruandele.

„Olulisuse mõiste“ – IAS 1 ja IAS 8 muudatused (rakendub 1. jaanuaril 2020 või hiljem algavatele aruandeperioodidele; ei ole veel vastu võetud Euroopa Liidu poolt). Muudatused selgitavad olulisuse mõistet ning seda, kuidas mõistet rakendada, kaasates mõistesse need juhised, mis seni olid kirjas muudes standardites. Samuti on täiendatud mõistega kaasnevat selgitust. Muudatuste tulemusena on olulisuse mõiste kõikides IFRS standardites järjepidev. Info on oluline, kui selle avaldamata jätmise, valesti avaldamine või varjamine võib mõistlikult eeldades mõjutada otsuseid, mida ettevõtte üldotstarbeliste finantsaruannete peamised kasutajad nende aruannete põhjal teevad. Ettevõtte hindab muudatuste mõju finantsaruandele.

IFRS 16 „Rendilepingud“ (rakendub 1. jaanuaril 2019 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Uus standard sätestab rendilepingute arvele võtmise, mõõtmise, esituse ja avalikustamise põhimõtted. Kõikide rendilepingute tulemusena saab rendilevõtja õiguse kasutada vara alates rendilepingu algusest ning – juhul kui rendimakseid tehakse üle perioodi – ka

finantseeringu. Sellest tulenevalt elimineerib IFRS 16 rendilepingute klassifitseerimise kasutus- ja kapitalirentideks nagu seda tegi IAS 17 ning selle asemel kehtestab ühe arvestusmuudeli rendilevõtjate jaoks. Rendilevõtjad peavad (a) arvele võtma varad ja kohustused kõikide üle 12-kuuliste rendilepingute osas, v.a juhul kui renditav vara on väikese väärtusega; ning (b) kajastama kasumiaruandes kulumit renditavadelt varadelt ja intressikulu rendikohustustelt. IFRS 16 põhimõtted rendileandjate jaoks jäävad sisuliselt samaks IAS 17 põhimõtetega, ehk et rendileandja jagab jätkuvalt oma rendilepingud kasutus- ja kapitalirentideks ning kajastab neid rendiliike erinevalt. Ettevõtte hindas renditava vara väärtuse ebaoluliseks ja ei võta renditavat vara arvele varade ja kohustustena.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis veel ei kehti, ei ole eeldatavasti olulist mõju ettevõttele.

Välisvaluuta arvestus

Kõik välisvaluuta tehingud on kajastatud eurodes tehingupäeval kehtinud Euroopa Keskpannga ametliku valuutakursi alusel. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja kohustused on aruandeperioodi lõpul ümber hinnatud vastavalt aruandeperioodi lõpul kehtinud Euroopa Keskpannga ametlikule valuutakursile. Ümberhindamisest saadud kursikasumid ja -kahjumid on kajastatud koondkasumi aruandes.

Lühi- ja pikaajalised varad ja kohustused

Varad ja kohustused on kajastatud lühiajalistena, kui nad realiseeruvad 12 kuu jooksul alates aruandeperioodi lõpust. Pikema perioodi jooksul realiseeruvad varad ja kohustused on kajastatud pikaajalistena.

Finantsvara

Arvestuspõhimõtted alates 01. jaanuarist 2018

Klassifitseerimine

Ettevõtte klassifitseerib finantsvarad korrigeeritud soetusmaksumuses mõõtmiskategoorias. Klassifitseerimine sõltub ettevõtte ärimudelilist finantsvarade haldamisel ning rahavoogude lepingulistest tingimustest.

Arvele võtmine ja kajastamise lõpetamine

Tavapärastel turutingimustel toimuvaid finantsvarade oste ja müüke kajastatakse tehingupäeval ehk kuupäeval, millal ettevõtte võtab endale vara ostmise või müümise kohustuse.

Finantsvarade kajastamine lõpetatakse kui õigused finantsvarast tulenevatele rahavoogudele lõppevad või antakse üle ja ettevõtte annab üle sisuliselt kõik riskid ja hüved.

Mõõtmine

Finantsvarad kajastatakse esmasel arvelevõtmisel õiglasel väärtuses, millele on lisatud tehingukulud, mis on otseselt seotud finantsvara omandamisega, välja arvatud finantsvarade puhul, mida kajastatakse õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande. Õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastavate finantsvarade tehingutasud kajastatakse kuluna kasumiaruandes.

<p>Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialled for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u> L.S. </u> Kuupäev/date <u> 22.03.2019 </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn</p>
--

Võlainstrumendid

Võlainstrumentide edasine kajastamine sõltub ettevõtte ärimudelilist finantsvarade haldamisel ning finantsvara lepingulistest rahavoogudest.

Ettevõtte kõik võlainstrumendid on klassifitseeritud korrigeeritud soetusmaksumuse mõõtmiskategooriasse.

Korrigeeritud soetusmaksumus: Varad, mida hoitakse lepinguliste rahavoogude kogumiseks ning mille rahavood on ainult põhiosa ja tasumata põhiosalt arvestatud intress, kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses. Nendest varadest saadav intressitulu kajastatakse finants-tuludes sisemise intressimäära meetodil. Kajastamise lõpetamisel kajastatakse saadud kasum või kahjum kasumiaruandes muudes tuludes/kuludes. Valuutakursi kasumid ja kahjumid ning krediidikahjumid kajastatakse kasumiaruandes eraldi ridadel.

Seisuga 1. jaanuar 2018 ja 31. detsember 2018 olid ettevõtte kõik finantsvarad klassifitseeritud järgnevates kategooriates:

- nõuded ostjate vastu;
- raha ja raha ekvivalendid.

Omakapitaliinstrumendid

Ettevõttel ei ole investeringuid omakapitaliinstrumentidesse.

Väärtuse langus

Ettevõtte hindab korrigeeritud soetusmaksumuses kajastavate võlainstrumentide oodatavat krediidikahjumit tuleviku informatsiooni baasil. Rakendatav väärtuse languse meetodika sõltub sellest, kas krediidirisk on oluliselt suurenenud.

Eeldatava krediidikahju mõõtmine võtab arvesse: (i) erapooletut ja tõenäosusega kaalutud summat, mille määramisel hinnatakse mitmeid võimalikke erinevaid tulemusi, (ii) raha ajaväärtust ja (iii) aruande perioodi lõpus ilma liigsete kulude või pingutusteta kättesaadavat mõistlikku ja põhjendatud informatsiooni minevikus toimunud sündmuste, praeguste tingimuste ja tulevaste majandustingimuste prognooside kohta.

Nõuetele ostjate vastu ja lepingulistele varadele, kus puudub oluline finantseerimise komponent, rakendab ettevõtte IFRS 9 järgi lubatud lihtsustatud lähenemist ning arvestab nõuete allahindlust nõuete pikkuse oodatava krediidikahjumina nõuete esmasel kajastamisel. Ettevõtte vaatas üle väärtuse languse meetodika iga vastava varaklassi jaoks. Väärtuse languse meetodika muutuse tulemusel ei tekkinud olulisi muutusi allahindluse reservis 1. jaanuari seisuga, seega korrigeerimisi jaotamata kasumis ja omakapitalis ei tehtud.

Kuigi raha ja raha ekvivalendid kuuluvad samuti IFRS 9 oodatava krediidikahjumi mudeli alla, siis tuvastatud väärtuse langus oli ebaoluline 1. jaanuari 2018 ja 31. detsembri 2018 seisuga.

Arvestuspõhimõtted kuni 31. detsember 2017

Kõik finantsvarad võetakse algselt arvele nende õiglases väärtuses. Algne õiglane väärtus sisaldab ka kõiki finantsvara soetamisega otseselt kaasnevaid kulusi, sealhulgas tasud vahendajatele ja nõustajatele, tehinguga kaasnevad mittetagastatavad maksud ja muud sar-

nased kulutused, v.a. selliste finantsvarade, mida kajastatakse õiglasel väärtuses muutusega läbi koondkasumiaruande, soetamisega seotud kulutused.

Sõltuvalt finantsvarade omandamise eesmärgist klassifitseeritakse investeeringuid vastavalt IAS 39 nõuetele järgmistesse kategooriatesse:

- laenu ja nõuded;
- õiglasel väärtuses muutustega läbi koondkasumiaruande kajastatavad finantsvarad;
- lunastustähtajani hoitavad investeeringud;
- müügiotel finantsvarad.

Ettevõtte kõik finantsvarad kuulusid seisuga 31.12.2017 kategooriasse laenu ja nõuded.

Laenu ja nõuded on fikseeritud või kindlaksmääratavate maksetega finantsvarad, mis ei ole noteeritud aktiivsel turul. Laenu ja nõuded kajastatakse käibevaradena, v.a juhul kui nende tasumise tähtaeg on hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansikuupäeva. Selliseid varasid kajastatakse põhivarana. Laenu ja nõuded võetakse esmalt arvele õiglasel väärtuses koos tehingukulustega ning pärast esmast arvele võtmist kajastab ettevõtte laenusid ja nõudeid korrigeeritud soetusmaksumus (miinus võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused), arvestades järgnevatel perioodidel nõudelt intressitulu, kasutades efektiivse intressimäära meetodit.

Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil kajastatavaid finantsvarasid hinnatakse alla juhul, kui on tõenäoline, et nende kaetav väärtus on väiksem kui väärtus finantsseisundi aruandes (ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osas on allahindlus kajastatud kontraaktiva kontol ning lootusetud nõuded on finantsseisundi aruandest välja kantud). Korrigeeritud soetusmaksumus kajastatavate finantsvarade kaetav väärtus on finantsvarast tulevikus saadavate rahavoogude nüüdisväärtus diskonteerituna esmasel kajastamisel fikseeritud efektiivse intressimääraga. Igat nõuet konkreetse kliendi vastu hinnatakse eraldi, arvestades teadaolevat infot kliendi maksevõime kohta. Äritegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse koondkasumiaruandes ärikuluna (real "muud tegevuskulud") ning investeerimistegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse koondkasumiaruandes finantskuluna. Aruandeperioodil laekunud, eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud koondkasumiaruandes „muu ärituluna”.

Õiglasel väärtuse sisendite tasemete selgitused vastavalt IFRS 13-le:

- **Tase 1:** (korrigeerimata) noteeritud hinnad identsete varade või kohustiste aktiivsetel turgudel;
- **Tase 2:** muud sisendid kui 1. tasemes sisalduvad noteeritud hinnad ja mis on vara või kohustise osas jälgitavad kas otse (st hindadena) või kaudselt (st on tuletatud hindadest);
- **Tase 3:** vara või kohustise sisendid, mis ei põhine jälgitavatel turuandmetel (mittejälgitavad sisendid).

Aktiivsetel turgudel kaubeldavate finantsinstrumentide õiglasel väärtuse aluseks on noteeritud turuhinnad aruandeperioodi lõpu seisuga. Turgu peetakse aktiivseks, kui noteeritud hinnad on lihtsalt ja regulaarselt kättesaadavad börsilt, vahendajalt, maaklerilt, tööstusharu grupilt, hindamisteenistusest või regulatiivselt organilt, ja need kujutavad tegelike ja regulaarselt aset leidvate turutingimustel toimuvate tehingute hindu. Aktiivsel turul mitte-kaubeldavate finantsinstrumentide õiglasel väärtus määratakse hindamistehnikate abil.

Instrument liigitatakse tasemele 2, kui kõik olulised sisendandmed, mis on vajalikud õiglasel väärtuse määramiseks, on jälgitavad. Kui üks või mitu olulist sisendit ei baseeru jälgitavatel turuandmetel, liigitatakse instrument tasemele 3. Ettevõtte kõik finantsinstrumendid on liigitatud tasemele 3 (täiendav info lisas 3).

Finantsvaradelt saadav intressitulu arvestatakse kasutades efektiivset intressimäära. Arvestatud, kuid väljamaksmata tulu kajastatakse finantsseisundi aruandes viitlaekumisena.

Finantsvarade kajastamine lõpetatakse siis, kui ettevõtte kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolle üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalendid nii finantsseisundi aruandes kui ka rahavoogude aruandes moodustavad sularaha kassas, raha arvelduskontodel, lühiajalised (kuni 3 kuud) deposiidid.

Materiaalne põhivara

Kajastamine ja mõõtmine

Põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku elueaga üle ühe aasta. Materiaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud amortisatsioon ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Soetusmaksumus hõlmab kulutusi, mis on otseselt seostatavad vara soetamisega. Oma tarbeks valmistatud põhivara soetusmaksumus koosneb materjalikulust, otsestest tööjookuludest ning muudest kuludest, mis on otseselt vajalikud vara eesmärgipärase kasutamise ettevalmistamiseks. Põhivara soetamise, ehitamise või tootmisega seotud laenukasutuse kulutused kapitaliseeritakse vara soetusmaksumusse.

Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponentide kasulikule elueale.

Edaspidised väljaminekud

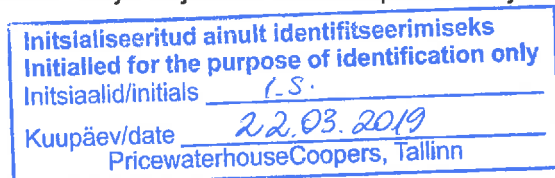
Mõne materiaalse põhivaraobjekti osasid tuleb teatud ajavahemike järel vahetada või renoveerida. Sellised väljaminekud kajastatakse materiaalse põhivara bilansilises maksumuses juhul, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjekti osaga seotud tulevast kasu ja varaobjekti osa soetusmaksumust saab usaldusväärselt hinnata. Asendatud osade kajastamine finantsseisundi aruandes lõpetatakse. Vastavalt eelmises lõigus toodud arvelevõtmise põhimõtetele ei kajastata materiaalse põhivara objekti bilansilises maksumuses igapäevase hooldusega seotud kulusid. Sellised väljaminekud on tekkepõhiselt perioodikulud.

Kulumi arvestus

Kulum kajastatakse koondkasumiaruandes ning arvestatakse materiaalselt põhivaralt ning selle eristatavatelt komponentidelt lineaarsel meetodil. Maad ja lõpetamata ehitisi ei amortiseerita. Ettevõtte kasutab järgmisi amortisatsiooninorme:

• maa	0%
• rajatised, hooned, ehitised ja nende tehnosüsteemid	2-20%
• masinad ja seadmed	1-40%
• muu inventar	10-40%

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel „müügiotol põhivaraks“. Materiaalsele põhivarale määratud kasulikud eluead, jääkväärtused ja amortisatsioonimeetodid vaadatakse üle iga-aastaselt. Muudatustest tulenev mõju kajastub aruandeperioodis ja järgnevatel perioodides.

Materiaalse põhivara kajastamine lõpetatakse vara võõrandamisel või siis, kui ettevõtte ei eelda selle vara kasutamisest või müügist enam majanduslikku kasu saada. Materiaalse põhivara kajastamise lõpetamisest tekkivad kasumid ja kahjumid kajastatakse koondkasumiaruandes real „põhivara kulum“ perioodil, mil kajastamine lõpeb.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulierenud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalset põhivara (välja arvatud firmaväärtus) amortiseeritakse lineaarsel meetodil hinnangulise kasuliku eluea jooksul. Immateriaalse põhivara väärtuse langust hinnatakse juhul, kui eksisteerib sellele viitavaid asjaolusid, analoogiliselt materiaalse põhivara väärtuse languse hindamisele.

Amortisatsioon

Amortisatsiooni arvestatakse lineaarselt iga immateriaalse varaobjekti kohta vastavalt selle kasulikule elueale määruga 4-20% aastas.

Mittefinantsvarade väärtuse langus

Mittefinantsvara

Igal bilansipäeval hindab Ettevõtte kriitiliselt, kas on märke, mis võiksid viidata mittefinantsvarade väärtuse langusele. Kui ilmneb märke varade väärtuse võimalikust vähenemisest, viiakse läbi vara kaetava väärtuse test.

Vara kaetav väärtus on kas selle vara või raha teeniva üksuse õiglane väärtus, millest on maha arvatud müügikulud või kasutusväärtus olenevalt sellest, kumb neist on suurem. Kasutusväärtuse hindamisel diskonteeritakse hinnangulisi tulevasi rahavooge diskontomääruga, mis väljendab hetke turuväärtuse suundumusi ja varaga seotud spetsiifilisi riske. Vara väärtuse languse testimiseks grupeeritakse varad kõige väiksemasse võimalikku varade gruppi, mille pidevast kasutamisest on võimalik rahavoogusid eristada ning mis on olulises osas sõltumatud teistest varadest või varade gruppidest saadavatest rahavoogudest.

Vara väärtuse langus kajastatakse kahjumina, kui vara või selle raha genereeriva üksuse bilansiline väärtus ületab selle hinnangulist kaetavat väärtust. Vara väärtuse langusest tekkinud kahjumid kajastatakse koondkasumiaruandes.

Varade kaetavat väärtust suurendatakse juhul, kui on viiteid, et vara väärtus on tõusnud ja kaetava väärtuse arvutamisel kasutatud hinnangud muutuvad. Kui väärtuse testi tulemusel selgub, et vara kaetav väärtus on tõusnud üle bilansilise jääkmaksumuse, tühistatakse varasem allahindlus ning suurendatakse bilansilist jääkmaksumust. Ülempiiriks on vara bilansiline jääkmaksumus, mis oleks kujunenud arvestades vahepealsetel aastatel normaalset amortisatsiooni.

Finantskohustused

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenud, viitvõlad, muud võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantskohustuse eest saadud tasu õiglane väärtus. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivse intressimäära meetodit. Tehingukulud võetakse arvesse efektiivse intressimäära arvutamisel ning kantakse kuludesse finantskohustuse eluea jooksul. Finantskohustustega kaasnevad kulutused (sh intressikulud) kajastatakse tekkepõhiselt perioodikuluna. Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui see tuleb tasuda 12 kuu jooksul alates aruandepäevast või kui ettevõttel pole tingimusteta õigust lükata kohustuse tasumist edasi rohkem kui 12 kuud alates aruandepäevast. Laenukohustusi, mis tuleb tagasi maksta 12 kuu jooksul alates

aruandepäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast aruandepäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalisena. Samuti kajastatakse lühiajalisena laenukohustusi, mida laenuandjal on õigus aruandepäeval tagasi kutsuda laenulepingu rikkumise tõttu.

Ettevõtte ei ole laenukulutusi kuni aruandeperioodi lõpuni kapitaliseerinud.

Finantskohustuse kajastamine lõpetatakse siis, kui kohustus on tasutud, tühistatud või aegunud.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Finantsseisundi aruandes kajastatakse eraldisena enne aruandeperioodi lõppu toimunud kohustavast sündmusest tulenevaid kohustusi, millel on kas seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad ettevõtte senisest tegevuspraktikast, mis nõuavad varast loobumist, mille realiseerumine on tõenäoline (on rohkem tõenäoline kui mitte, et vahendite väljavool on vajalik kohustuse rahuldamiseks) ja mille maksumust on võimalik usaldusväärset mõõta, kuid mille realiseerimise aeg või summa ei ole täpselt teada. Eraldiste kajastamisel finantsseisundi aruandes lähtutakse juhtkonna hinnangust eraldiste täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse finantsseisundi aruandes summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt aruandeperioodi lõpu seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapoolle. Eraldiste kulu ja eraldiste finantsseisundi aruandes kajastatud maksumuse muutuste kulu kajastatakse aruandeperioodi kuludes. Eraldise ei moodustata tulevaste perioodide kahjumite katmiseks.

Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mille realiseerumine on vähetõenäoline või mille kaasnevate kulutuste suurust ei ole võimalik piisava usaldusväärusega hinnata, kuid mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, on avalikustatud aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Rendiarvestus

Kapitalirendiks loetakse rendisuhet, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina.

Kapitalirendi puhul võetakse vara ja kohustus rentniku finantsseisundi aruandes arvele renditud vara õiglasel väärtuses või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses juhul, kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on kogu aja kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse nagu omandatud põhivaragi, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem.

Ettevõtte kasutusrentnikuna

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

Ettevõtte kasutusrendile andjana

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse finantsseisundi aruandes tavakorras, analoogselt muule ettevõtte finantsseisundi aruandes kajastatavale varale. Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt koondkasumiaruande kirjel „muu äritulu”.

<p>Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialed for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u> I.S. </u> Kuupäev/date <u> 22.03.2019 </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn</p>

Müügitulu kliendilepingutelt**Arvestuspõhimõtted alates 1. jaanuarist 2018**

Müügitulu on tulu, mis tekib ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus. Müügitulu kajastatakse tehinguhinnas. Tehinguhind on kogutasu, mida ettevõttel on õigus saada lubatud kaupade või teenuste kliendile üleandmise eest ja millest on maha arvatud kolmandate isikute nimel kogutavad summad. Ettevõtte kajastab müügitulu siis, kui kontroll kauba või teenuse üle antakse üle kliendile.

Ettevõtte osutab lepingute alusel navigatsiooniteenust. Müügitulu teenuste osutamisest kajastatakse perioodil kui teenuseid osutatakse.

Finantseerimise komponent

Ettevõttel puuduvad lepingud, kus periood kliendile lubatud kaupade või teenuste üleandmise ja kliendilt makse saamise vahel oleks pikem kui üks aasta. Sellest tulenevalt ei korrigeeri ettevõtte tehinguhinda raha ajaväärtuse mõju osas.

Intressitulu

Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt efektiivse intressimäära alusel koondkasumiaruandes finantstulude koosseisus.

Arvestuspõhimõtted kuni 31. detsember 2017

Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasel väärtusel.

Tulu navigatsiooniteenuse osutamisest kajastatakse perioodil, mil teenuse osutamine õhusõiduki meeskonnale on lõppenud. Tulu teenuse osutamisest arvutatakse vastavalt avalikus-
tatud hinnakirjas toodud põhimõtetele ja ühikuhindadele. Klientidele esitatakse arved reeglina üks kord kuus vastavalt osutatud teenuste mahule.

Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid ja kasu saamise võimalused on läinud üle ostjale. Tulu teenuse osutamisest või kaupade müügist ei kajastata, kui ettevõtte ei ole kindel nõude laekumise või kulude hüvitamise tõenäosuses. Müügituluna kajastatakse tasu osutatud teenuste ja müüdüd kaupade eest, millest on maha arvatud hinnaalandused.

Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt efektiivse intressimäära alusel koondkasumiaruandes finantstulude koosseisus.

Tööjõukulud

Tööjõukulud kajastatakse koondkasumiaruandes hetkel, kui ettevõttel on töötajate ees tekkinud kohustus. Tööjõukuludes kajastatakse töötajatele makstud palk koos sotsiaalmaksu (33%) ning töötuskindlustusmaksuga (0,8%) ning tehtud erisoodustused koos nendelt makstud tulumaksu (tulumaksumäär alates 1.01.2015 20/80) ja sotsiaalmaksuga.

Puhkusetasu kulu ning kohustuse suurus aruandeperioodi lõpus määratakse inventuuri käigus. Väljateenitud puhkusetasu kajastatakse koondkasumiaruandes tööjõukuludena ning võetakse finantsseisundi aruandes arvele lühiajalise kohustusena.

Ettevõtte tulumaks

Kehtiva tulumaksuseaduse kohaselt ei maksustata Eestis mitte ettevõtte kasumit, vaid dividende. Tulenevalt maksustamise kontseptsiooni eripärast ei oma mõiste „varade ja kohustus-

te maksubaas“ majanduslikku sisu ning edasilükkunud tulumaksukohustust ega tulumaksu vara ei saa tekkida.

Dividendidelt arvestatavat ettevõtte tulumaksu kajastatakse tulumaksukuluna ja -kohustusena dividendide väljakuulutamise perioodi koondkasumiaruandes.

Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda dividendide väljamaksmisega, on ära toodud lisas 15.

Alates 2019. aastast on võimalik dividendide väljamaksetele rakendada maksumäära 14/86. Seda soodsamat maksumäära saab kasutada dividendimaksele, mis ulatub kuni kolme eelneva majandusaasta keskmise dividendide väljamakseni, mis on maksustatud 20/80 maksumääraga. Kolme eelneva majandusaasta keskmise dividendimakse arvestamisel on 2018.a. esimene arvesse võetav aasta.

Sihtfinantseerimine

Varade sihtfinantseerimist kajastatakse brutomeetodil. Sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse finantsseisundi aruandes arvele tema soetusmaksumuses, varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse finantsseisundi aruandes pikaajalise kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Soetatud vara amortiseeritakse kulusse ja sihtfinantseerimise kohustus tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

Tegevuskulude sihtfinantseerimisest saadud tulu kajastatakse koondkasumiaruandes proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega. Tulu kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, st. saadud toetusi ja kompenseeritavat kulu kajastatakse koondkasumiaruandes eraldi ridadele. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et ettevõtte vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset.

Sihtfinantseeringut kajastatakse lühiajalisena kui eeldatav tuluna kajastamine toimub järgneva 12 kuu jooksul. Ülejäänud finantseeringud kajastatakse pikaajalisena.

Rahavood

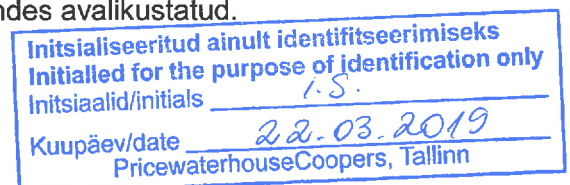
Rahavoogude aruanne koostatakse otsesel meetodil. Raha ja selle ekvivalentidena käsitletakse rahavoogude aruandes finantsseisundi aruande kirjel “raha ja raha ekvivalentid” kajastatud varasid.

Laekumised ostjatelt ning väljamaksed tarnijatele kajastatakse äritegevuse kui investeerimistegevuse rahavoogudes brutosummana, s.t. koos käibemaksuga.

Lühiajalistelt rahapaigutustelt saadud tulek kajastatakse investeerimistegevuse rahavoona. Laenu kasutamise eest tasutud intressimaksed kajastatakse finantseerimistegevuse rahavoona.

Sündmused pärast aruandeperioodi

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid aruandeperioodi lõpu 31.12.2018 ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid mis on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega. Sündmused pärast aruandeperioodi, mis ei oma mõju aruandeaasta kasumile ega seisuga 31.12.2018 varadele ja kohustustele, kuid mis oluliselt mõjutavad järgnevate perioodide tulemusi, on raamatupidamise aastaaruandes avalikustatud.

LISA 2. Raha ja raha ekvivalendid

(eurodes)	31.12.2018	31.12.2017
Swedbank AS	2 248 847	1 085 067
Luminor Bank AS	81 280	35 230
SEB Pank AS	71 518	140 403
Kassa	513	389
Kokku	2 402 158	1 261 089

LISA 3. Finantsinstrumendid

Ettevõtte on järgmised finantsvarad ja finantskohustused, mis kõik kajastuvad õiglase väärtuse hierarhia tasemel 3.

(eurodes)	Lisa	31.12.2018	31.12.2017
Finantsvarad			
Raha ja raha ekvivalendid	2	2 402 158	1 261 089
Nõuded ostjate vastu	4	4 485 710	4 135 207
Finantsvarad kokku		6 887 868	5 396 296
Finantskohustused			
Võlakohustused	7	9 284 528	8 301 674
Muud lühiajalised kohustused	9	1 229 193	2 476 456
Finantskohustused kokku		10 513 721	10 778 130

Avalikustamise eesmärgil leitakse õiglase väärtuse tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav ettevõtte sarnastele finantsinstrumentidele. Ettevõtte juhatuse hinnangul ei erine finantsseisundi aruandes korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvarade ja -kohustuste bilansilised väärtused 31.12.2018 ja 31.12.2017 seisuga oluliselt nende õiglasest väärtusest, kuna need tasutakse 12 kuu jooksul arvestatuna bilansi kuupäevast. Samuti ei erine pikaajaliste võlakohustuste õiglasest väärtusest oluliselt nende bilansilisest väärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

Ettevõtte puuduvad õiglasest väärtusest mõõdetavad varad ja kohustused.

LISA 4. Nõuded ostjate vastu

(eurodes)	31.12.2018	31.12.2017
Ostjatelt laekumata arved	4 665 433	4 350 823
<i>s.h. seotud osapooltelt laekumata arved</i>	123 131	109 217
Ebatõenäoliselt laekuvad arved	-179 723	-215 616
Nõuded ostjate vastu	4 485 710	4 135 207

Nõuetest seisuga 31.12.2018 on tähtajaks tasumata 340 919 eurot (31.12.2017: 405 258 eurot), millest rohkem kui ühe kuu maksetähtaja ületanud nõuded moodustavad 180 177 eurot (31.12.2017: 215 616 eurot).

Varem ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud nõuetest laekus 2018 11 620 eurot (2017: 3 386 eurot). Aruandeaastal kanti ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeid 2 772 euro (2017:111 487 euro) ulatuses. Lootusetuks tunnistati ja kanti finantsseisundi aruandest välja nõudeid 27 045 euro (2017: 12 912 euro) ulatuses (täiendav info krediidiriski osas vt lisa 20).

LISA 5. Muud nõuded ja ettemaksed

(eurodes)	31.12.2018	31.12.2017
Maksude ettemaksed	138 612	230 910
Muud ettemaksed ja nõuded	97 455	157 109
Kasutusrendi ettemaksed	11 389	19 285
Kokku	247 456	407 304

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialled for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials A.S.
 Kuupäev/date 22.03.2019
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

LISA 6. Põhivara

Materiaalne põhivara

(eurodes)	Maa, hooned, ehitised ja nende tehno-süsteemid	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata investee-ringud	Kokku
Jääkmaksumus					
31.12.2016	3 809 493	4 194 689	84 962	4 939 194	13 028 338
Soetamine	0	0	0	4 079 908	4 079 908
Ümberklassifitseerimine	0	1 257 426	19 073	-1 276 499	0
Ümberklassifitseerimine immateriaalseks põhivaraks	0	0	0	-4 361 702	-4 361 702
Arvestatud kulum	-139 789	-929 472	-34 224	0	-1 103 485
Jääkmaksumus					
31.12.2017	3 669 704	4 522 643	69 811	3 380 901	11 643 059
Soetamine	21 220	15 350	0	5 429 759	5 466 329
Ümberklassifitseerimine	4 240 479	1 913 677	472 422	-6 626 578	0
Ümberklassifitseerimine immateriaalseks põhivaraks	0	0	0	-1 459 000	-1 459 000
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	0	0	-68 394	-68 394
Arvestatud kulum	-168 360	-892 260	-47 372	0	-1 107 992
Jääkmaksumus					
31.12.2018	7 763 043	5 559 410	494 861	656 688	14 474 002
Seisuga 31.12.2016					
Soetusmaksumus	6 327 607	15 106 396	324 592	4 939 194	26 697 789
Akumuleeritud kulum	-2 518 114	-10 911 707	-239 630	0	-13 669 451
Seisuga 31.12.2017					
Soetusmaksumus	6 327 607	14 437 540	335 399	3 380 900	24 481 446
Akumuleeritud kulum	-2 657 903	-9 914 898	-265 586	0	-12 838 387
Seisuga 31.12.2018					
Soetusmaksumus	10 589 306	16 002 151	799 285	656 688	28 047 430
Akumuleeritud kulum	-2 826 263	-10 442 741	-304 424	0	-13 573 428

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialled for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials 1.S.
 Kuupäev/date 22.03.2019
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

Immateriaalne põhivara

(eurodes)	Tarkvara	Lõpetamata investering	Kokku
Jääkmaksumus 31.12.2016	8 579 507	215 116	8 794 623
Soetamine	12 513	2 623 024	2 635 537
Ümberklassifitseerimine	1 561 857	-1 561 857	0
Ümberklassifitseerimine lõpetamata investeringutest	4 361 702	0	4 361 702
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	-7 915	-7 915
Arvestatud kulum	-2 015 814	0	-2 015 814
Jääkmaksumus 31.12.2017	12 499 765	1 268 368	13 768 133
Soetamine	12 430	1 855 453	1 867 883
Ümberklassifitseerimine	2 499 922	-2 499 922	0
Ümberklassifitseerimine materiaalse põhivara lõpetamata investeringutest	1 459 000	0	1 459 000
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	-1 200	-1 200
Arvestatud kulum	-3 333 561	0	-3 333 561
Jääkmaksumus 31.12.2018	13 137 556	622 699	13 760 255
Seisuga 31.12.2016			
Soetusmaksumus	13 677 802	215 116	13 892 918
Akumuleeritud kulum	-5 098 299	0	-5 098 299
Seisuga 31.12.2017			
Soetusmaksumus	19 311 819	1 268 368	20 580 188
Akumuleeritud kulum	-6 812 055	0	-6 812 055
Seisuga 31.12.2018			
Soetusmaksumus	23 271 653	622 699	23 894 352
Akumuleeritud kulum	-10 134 097	0	-10 134 097

Aruandeaasta lõpul lõpetamata materiaalse põhivara investeringutena kajastatud summa-dest olulise osa moodustavad:

- lennujuhtimissüsteemi EUROCAT tarkvara täiendused 261 tuhande euro ulatuses, eeldatav kasutuselevõtt 1. kvartal 2019.

Lõpetamata investeringutest immateriaalse põhivarana enamuse moodustab briefingu süs-tem 272 tuhat eurot, eeldatav kasutuselevõtt 1. kvartal 2019.

LISA 7. Võlakohustused

Võlausaldaja	Võla- kohustuse jääk kokku	pikaajaline osa	lühiajaline osa	Intressi- määr	Võlgnevuse lõpliku kus- tutamise tähtaeg
Seisuga 31.12.2017					
Swedbank AS	4 342 985	3 388 206	954 779	1,69%	18.05.2022
Swedbank AS	3 958 689	3 574 895	383 794	1,27%	4.09.2027
Kokku	8 301 674	6 963 101	1 338 573		
Seisuga 31.12.2018					
Swedbank AS	3 388 206	2 416 938	971 268	1,69%	18.05.2022
Swedbank AS	5 896 322	5 261 371	634 951	1,50%	4.09.2027
Swedbank AS	0	0	0	1,29%	5.11.2023
Kokku	9 284 528	7 678 309	1 606 219		

Ettevõttel on 3 laenu, millest ühe laenulepingu tagatiseks on seatud hüpoteek ettevõtte kinnistule 639 116 euro ulatuses. Panditud vara bilansiline väärtus seisuga 31.12.2018 on 6 699 956 eurot. Teine ja kolmas laenuleping on tagatiseta. Esimene laen on fikseeritud intressimääraga 1,69%, teise laenu intress on fikseeritud viimase laenusumma kasutuselevõtmise hetkel so 1,50% ja kolmanda laenu fikseeritud intress on 1,29%. Kolmas laen on seisuga 31.12.18 kasutusele võtmata.

Laenu kajastamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust, et nominaalne ja efektiivne intressimäär ei erine oluliselt.

2018. aasta laenuintressist 151 319 eurot (2017: 89 814 eurot) on kõik kajastatud koondkasumiaruandes finantskuluna.

Netovõlg

(eurodes)	31.12.2018	31.12.2017
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 2)	2 402 158	1 261 089
Lühiajalised võlakohustused	-1 606 219	-1 338 573
Pikaajalised võlakohustused	-7 678 309	-6 963 101
Netovõlg	-6 882 370	-7 040 585
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 2)	2 402 158	1 261 089
Fikseeritud intressimääraga võlakohustused	-9 284 528	-8 301 674
Netovõlg	-6 882 370	-7 040 585

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialled for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials I.S.
 Kuupäev/date 22.03.2019
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

	Raha ja raha ekvivalendid	Võlakohustused tagasimaksega kuni 1 aasta	Võlakohustused tagasimaksega üle 1 aasta	Kokku
Netovõlg 01.01.2017	4 529 551	-938 570	-4 342 985	-752 004
Muutused	-3 268 462	0	0	-3 268 462
Tagastatud (+)/ saadud (-) laenud	0	979 881	-4 000 000	-3 020 119
Laenu klassifitseerimine pikaajalisest lühiajaliseks	0	-1 379 884	1 379 884	0
Netovõlg 31.12.2017	1 261 089	-1 338 573	-6 963 101	-7 040 585
Muutused	1 141 069	0	0	1 141 069
Tagastatud (+)/ saadud (-) laenud	0	1 517 146	-2 500 000	-982 854
Laenu klassifitseerimine pikaajalisest lühiajaliseks	0	-1 784 792	1 784 792	0
Netovõlg 31.12.2018	2 402 158	-1 606 219	-7 678 309	-6 882 370

LISA 8. Võlad töövõtjatele

Kohustuse liik (eurodes)	Algjäak	Moodustamine	Ümberklassifitseeritud, ümberhinnatud	Kasutamised	Lõppjäak
Väljamaksmata puhkusekohustus ja lahkumishüvitised	2018 612 518	1 269 624	0	-1 241 306	640 836
	2017 597 093	1 192 647	0	-1 177 222	612 518
Väljamaksmata preemiaeraldise lühiajaline osa	2018 1 239 658	1 426 971	-77 831	-1 261 096	1 327 702
	2017 1 110 050	1 316 053	-58 685	-1 127 760	1 239 658
Väljamaksmata preemiaeraldise pikaajaline osa	2018 674 407	613 118	-20 338	-507 879	759 308
	2017 618 504	541 890	-27 522	-458 465	674 407
Kokku 31.12.2018	2 526 583	3 309 713	-98 169	-3 010 281	2 727 846
Kokku 31.12.2017	2 325 647	3 050 590	-86 207	-2 763 447	2 526 583

Puhkusekohustusena on näidatud välja teenitud kuid kasutamata puhkusepäevade eest makstav puhkusetasu koos selle pealt makstava 33%-lise sotsiaalmaksu ja 0,8%-lise töötuskindlustusmaksuga.

Ettevõtte häid tulemusi ning eelnevate aastate praktikat arvestades on moodustatud eraldi personalile aastapreemia määramiseks, mis makstakse välja kolme aasta jooksul peale igaaastase aastaaruande kinnitamist üldkoosoleku poolt. Üldkoosolekul on kohustus aastaaruande kinnitada hiljemalt 4 kuu jooksul peale aruandeaasta lõppu. Eraldise hulka on arvestatud ka kaasnevate maksude kulu ning pikaajaliste kohustuste ümberhindluse summa. Ümberhindlusel kasutati juhatuse hinnanguna diskontomäära 4% aastas (2017: 4% aastas). Kulu sisaldub tööjõukuludes (vt ka lisa 12).

Puhkusekohustuse väljamaksed toimuvad töötajate puhkusele minekul.

LISA 9. Muud lühiajalised kohustused

(eurodes)	31.12.2018	31.12.2017
Tarnijatele tasumata arved	1 217 567	2 444 928
<i>sh võlad tarnijatele põhivara eest</i>	497 052	1 412 425
Maksuvõlad	1 125 798	401 475
<i>Käibemaks</i>	0	0
<i>Sotsiaalmaks</i>	257 909	239 105
<i>Üksikisiku tulumaks</i>	144 542	120 956
<i>Töötuskindlustusmaks</i>	17 558	15 248
<i>Kogumispension</i>	12 836	12 926
<i>Erijuhtude tulumaks</i>	692 953	13 240
Viitintress	9 097	6 543
Muud lühiajalised kohustused	2 529	24 985
Kokku	2 354 991	2 877 932

LISA 10. Omakapital

Aktsiakapital

Aktsiate arv 31.12.2018 oli 511 294 (31.12.2017: 511 294), aktsiate keskmiseks arvaks kujunes aruandeaastal 511 294 (2017: 511 294). Aktsiate emissiooni ega fondiemissiooni aruandeaastal ei toimunud. Aktsia nimiväärtuseks on 10 eurot ning see koosneb liht-aktsiatest. Kõik aktsiad kuuluvad Eesti Vabariigile.

Aktsiaseltsi miinimumaktsiakapital on 5 112 940 eurot ja maksimumaktsiakapitaliks 20 451 760 eurot. Iga lihtaktsia annab omanikule õiguse saada dividende ja ühe hääle üldkoosolekul.

Kohustuslik reservkapital

Aruandeaastal püsis reservkapitali suurus muutumatuna 511 294 euro tasemel (samuti ka aastal 2017), mis on reservkapitali põhikirjaga ja õigusaktidega nõutav suurus.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialled for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u> I.S. </u> Kuupäev/date <u> 22.03.2019 </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn

Dividendid

(eurodes)	2018	2017
Aruandeaastal väljakuulutatud	2 747 000	8 288 000
Aruandeaastal makstud	2 747 000	8 288 000
Makstud dividendid ühe aktsia kohta	5,37	16,21

LISA 11. Müügitulu põhitegevusest**Müügitulu teenuste lõikes**

Teenuse liik (eurodes)	2018	2017
Navigatsiooniteenus (EMTAK 52239), sh	28 324 493	26 401 239
<i>marsruudi navigatsiooniteenus</i>	26 452 522	24 643 947
<i>terminali navigatsiooniteenus</i>	1 871 971	1 757 292
Konsultatsiooniteenus (EMTAK 52239)	24 992	25 873
Kokku	28 349 485	26 427 112

Navigatsiooniteenus klientide lõikes

Klient (eurodes)	2018		2017	
	marsruudi navigatsiooniteenus	terminali navigatsiooniteenus	marsruudi navigatsiooniteenus	terminali navigatsiooniteenus
Finnair OÜ	3 406 244	166 564	3 432 310	156 360
Lufthansa	1 507 980	122 251	1 413 474	114 762
Rossiya Airlines	1 113 180	92 088	1 019 408	86 447
Cathay Pacific	1 111 995	0	944 986	0
Air France	1 106 098	0	867 795	0
Air China	1 094 065	0	1 029 612	0
KLM	1 070 412	0	1 043 204	0
British Airways BA	920 077	13 934	935 769	13 080
China Eastern	870 108	0	856 394	0
Qatar Airways	807 196	0	890 158	0
Muud klientid	13 445 167	1 477 134	12 210 836	1 386 643
Kokku	26 452 522	1 871 971	24 643 947	1 757 292

LISA 12. Tööjõukulud

(eurodes)	2018	2017
Tööjõukulud	9 178 141	8 374 470
Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks	3 092 415	2 826 807
Erisoodustused koos maksudega	150 939	277 636
Kokku	12 421 495	11 478 913

Sh. kajastuvad tööjõukuludes preemiaeraldise ja kaasnevate kohustuste pikaajalise osa ümberhindlus seoses raha ajaväärtuse arvestamisega -20 338 eurot (2017: -27 522 eurot, vt lisa 8). Ümberhindlusel kasutati juhatuse hinnanguna diskontomäärana 4% aastas (2017: 4% aastas).

Töötajate keskmine arv aruandeaastal oli 205 (2017: 194).

LISA 13. Kaubad, toore, materjal ja teenused

(eurodes)	2018	2017
Seadmete hooldekulud	895 096	864 347
Teenused	715 312	283 031
Meteoinformatsioon	330 269	264 888
Seadmete eksploatatsioonikulud	236 476	234 720
Kaubad, materjalid, energia	220 733	202 973
Kindlustuskulud*	145 485	146 221
Julgestuskulud	145 146	138 187
Kommunikatsioonikulud	78 720	100 594
Vahendid	66 463	33 565
KOKKU	2 833 700	2 268 526

* Kindlustuskuludest 92,59% (2017: 92,10%) moodustab 650 miljoni euro (2017: 650 miljoni euro) suuruse limiidiga vastutuskindlustuse lepingu eest makstud kindlustuspreemia.

LISA 14. Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)	Lisa	2018	2017
Koolituskulud		535 456	595 564
Lähetuskulud		481 580	399 078
Rendikulud	17	429 560	257 476
Muud ärikulud		296 309	399 212
Hoonete, ruumide, rajatiste korras- hoid		150 569	106 521
Töökeskkonna kulud		28 825	7 503
Transpordikulud		19 038	15 773
KOKKU		1 941 337	1 781 127

LISA 15. Tulumaks

(eurodes)	2018	2017
Aruandeaastal makstud dividendid	2 747 000	8 288 000
Tulumaksumäär	20/80	20/80
Dividendide tulumaksu kulu	686 750	2 072 000

Ettevõtte kogu jaotamata kasum seisuga 31.12.2018 moodustas 14 767 387 eurot (31.12.2017: 10 667 056 eurot). Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võib kaasneda kogu jaotamata kasumi väljamaksmisel dividendidena, on 3 611 992 eurot, seega netodividendidena oleks võimalik välja maksta 11 155 395 eurot. Eelmisel aastal olid vastavad näitajad 2 133 411 eurot ning 8 533 645 eurot. Maksimaalse võimaliku tulumaksukohustuse arvestamisel on lähtutud eeldusest, et jaotatavate netodividendide ja 2018. aasta koondkasumiaruandes kajastatava dividendide tulumaksu kulu summa ei või ületada jaotuskõlblikku kasumit seisuga 31.12.2018.

Juhatuse poolt tehtud kasumi jaotamise ettepanek on kanda kogu 2018. aasta kasum eelmiste perioodide jaotamata kasumisse ning maksta eelnevate perioodide jaotamata kasumist dividende 5 195 000 eurot, millega kaasneb tulumaksukohustus summas 1 218 895 eurot. Otsuse kasumi jaotamise kohta teeb aktsionäride üldkoosolek, mistõttu seda ei ole kajastatud majandusaasta 2018 aruandes kohustusena.

LISA 16. Sihtfinantseerimine

(eurodes)	2018	2017
Eelmise aasta lõpul	1 217 314	522 104
Juurde tulnud	23 354	1 102 746
Tegevuskulude tulu	-154 206	-251 858
Põhivara tulu	-475 867	-61 169
Tagastatud	0	-94 509
Jooksva aasta lõpul	610 595	1 217 314
s.h.lühiajaline osa	407 971	423 615
s.h.pikaajaline osa	202 624	793 698
s.h. kuni 6 k	222 645	151 026
6-12 k	185 326	272 589
1-2 a	174 885	272 718
2-5 a	27 739	511 549
üle 5 a	0	9 432

LISA 17. Rent*Ettevõtte rentnikuna*

Ettevõttel on kasutusrendi lepingud sõlmitud transpordivahendite kasutamiseks. Vastavalt lepingute majanduslikule sisule on Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsis sõlmitud kõik sõidukite rendilepingud kajastatud kasutusrendina. Rendilepingute pikkuseks on 3-4 aastat. Ettevõtte-

tel puudub kohustus sõidukid rendiperioodi lõppedes välja osta. Kuigi ettevõttel on lepingujärgne õigus sõiduk rendiperioodil välja osta, ei ole seda praktiseeritud ning juhatus ei näe seda ette ka olemasolevate lepingute lõppemise korral. Rendimakseid transpordivahendite kasutamiseks tasuti aruandeperioodil 102 955 euro (2017: 99 903 euro) ulatuses. Muuhulgas kajastatakse aruandeperioodil rendikuluna (vt Lisa 14) andmeside teenuste renti summas 253 195 eurot (2017: 78 379 eurot) ning muude seadmete renti summas 73 410 eurot (2017: 79 194 eurot).

Tulevaste perioodide rendikulu mittekatkestatavatest lepingutest olemasolevate lepingute põhjal on kokku 219 625 eurot, sellest 2019. aastal 93 177 eurot ning aastatel 2020-2023 kokku 126 448 eurot.

Ettevõtte rendileandjana

Ettevõtte on turuhindadega kasutusrendile andnud oma tegevuses kasutatavaid põhivarade osasid (fiiberoptilised kiud, ruumid, kaablikanalisisatsioonitoru jne). Rentimisest on ettevõtte saanud renditulu 10 438 eurot (2017: 10 625 eurot). Tulevaste perioodide renditulu mittekatkestatavatest lepingutest on ebaolulises mahus.

LISA 18. Tehingud seotud osapooltega

Ettevõtte aktsiad kuuluvad 100% Eesti Vabariigile. Ettevõtte aruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks juhatuse ja nõukogu liikmeid ning muud ettevõtteid, kelle üle nimetatud isikutel on oluline mõju. Samuti on loetud seotud osapoolteks kõik üksused, kus riigil on kontroll või valitsev mõju. Ettevõtte avalikustab tehingud riigi kontrolli või valitseva mõju all olevate lennundusettevõtetega.

Seotud osapool (eurodes)	Saldo aasta lõpul				
	Aasta	Varad	Kohustused	Äritulud	Ärikulud
Riigi kontrolli või valitseva mõju all	2018	11 025	59 348	128 318	176 764
lennundusettevõtted	2017	5 106	10 644	113 492	89 956

Kõik tehingud seotud osapooltega on sooritatud turutingimustel ning nõuetes seotud osapooltega ei ole tehtud allahindlusi aruande- ega võrdlusperioodil.

Aruandeaastal arvestati juhatuse liikmetele juhatuse liikme tasuna ja palgana 288 861 eurot (2017: 289 605 eurot). Nõukogu ja auditikomitee liikmetele arvestati aasta jooksul nõukogu liikme tasudena ning nõukogu juurde moodustatud auditikomitees osalemise eest kokku 32 298 eurot (2017: 29 756 eurot).

Vastavalt juhatuse liikmetega sõlmitud lepingutele on ettevõttel kohustus maksta kompensatsiooni sõltuvalt lepingu lõpetamise alustest kuni kolme kuu teenistustasu ulatuses. Kuna selle kohustuse realiseerumine ei ole tõenäoline, pole seda reservina kajastatud.

LISA 19. Olulised raamatupidamishinnangud

Aastaaruande koostamisel on kasutatud mitmeid raamatupidamishinnanguid ja eeldusi, mis mõjutavad aruandes kajastatud varasid ja kohustusi. Kuigi nimetatud hinnangud on tehtud

juhtkonna parima teadmise kohaselt, ei pruugi need kokku langeda hilisema tegeliku tulemusga. Muudatusi juhtkonna hinnangutes kajastatakse muudatuse toimumise perioodi koondkasumiaruandes. Alljärgnevad hinnangud omavad suurimat mõju käesoleva raamatupidamise aastaaruandes kajastatud finantsinformatsioonile.

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kasuliku eluea hindamine

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kasuliku eluea määramisel lähtutakse juhtkonna hinnangust vara tegeliku kasutamise perioodi kohta. Senine kogemus on näidanud, et varade tegelik kasutusaeg on mõnikord osutunud mõnevõrra pikemaks kui varade hinnanguline eluiga. Seisuga 31.12.2018 jääkväärtusega null kasutuses olevate põhivarade soetusmaksumus on kokku 8 396 248 eurot (31.12.2017: 7 259 641 eurot).

Kõikide varade amortisatsioonimäärade muutmine ühe aasta võrra mõjutaks koondkasumit 630 tuhande euro võrra.

Aruandeperioodi jooksul oli vastu võetud otsus mitmete kasutuses olevate põhivara objektide välja vahetamiseks ning antud objektide osas oli rakendatud kiirendatud amortisatsiooniarvestus alates otsuse tegemise kuust 2018. Käesolev juhtkonna hinnangu muutus varade kasuliku eluea kohta on kajastatud aastaaruandes edasiulatuvalt. Hinnangu muudatusena suurenes ettevõtte amortisatsioonikulu ning mõju perioodi koondkasumile on 16 542 eurot (2017: 52 294 eurot).

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kaetava väärtuse hindamine

Juhtkond hindas võimalike põhivara ja lõpetamata investeeringute väärtuse langusele viitavate asjaolude esinemist ning leidis, et 2018. aasta jooksul ning pärast aruandeperioodi lõppu vara väärtuse võimalikule langemisele viitavate indikatsioonide pole esinenud ning seega vara kaetavat väärtust ei hinnatud (samadel põhjustel ei hinnatud vara kaetavat väärtust ka 2017. aastal).

LISA 20. Finantsriskide juhtimine

Ettevõtte finantsriskide juhtimiseks on välja töötatud finantsriskide juhtimise kord, mis reguleerib järgmiste ettevõtte majandustegevusega seotud finantsriskide juhtimist: likviidsusrisk, krediidirisk, valuutarisk ja intressirisk. Riskijuhtimises ei ole võrreldes eelmiste perioodidega olulisi muutusi toimunud. Kapitali juhtimisel arvestatakse Vabariigi Valitsuse määrusi, millega iga-aastaselt määratakse kindlaks omanikule makstavate dividendide määr või summa.

Ettevõtte finantsriskide juhtimisel on tähtsaimad eesmärgid tähtsuse järjekorras:

- likviidsus;
- kapitali säilimine;
- tulu teenimine.

Tuletisinstrumente tohib kasutada ainult riskide maandamiseks, kuid neid ei olnud ettevõttel aruande- ega võrdlusperioodil kasutatud.

Likviidsusrisk

Likviidsusrisk on risk, et ettevõtte ei suuda oma finantskohustusi täita rahavoo puudujäägi tõttu. Ettevõttel peab olema kolme tööpäeva jooksul rahana kasutatav vähemalt jooksva kuu väljaminekute suurune summa, arvestamata ühekordseid tavalisest oluliselt suuremaid väljaminekuid. Lühiajaliste tähtjaliste investeeringute tegemisel peab olema tagatud likviidsus ka ühekordsete tavalisest oluliselt suuremate väljaminekute õigeaegseks tasumiseks. Likviidsusriski maandamiseks kasutab ettevõtte erinevaid finantseerimise allikaid, milleks on pangalaen, arvelduslaenu võimalus ning ostjate nõuete pidev monitooring.

Olemasolevate finantskohustuste lunastustähtajad järgnevate aastate lõikes on järgmised:

Seisuga 31.12.2018 (eurodes)	kuni 6 kuud	6-12 kuud	1-2 aastat	2-5 aastat	üle 5 aas- ta	Diskon- teerimata rahavood kokku	Bilansiline väärtus
Võlakohustused (Lisa 3; 7)	870 900	870 900	1 741 800	3 607 693	2 700 339	9 791 632	9 284 528
Võlad tarnijate- le ja muud võ- lad (Lisa 3; 9)	1 229 193	0	0	0	0	1 229 193	0
Kokku	2 100 093	870 900	1 741 800	3 607 693	2 700 339	11 020 825	9 284 528

Seisuga 31.12.2017 (eurodes)	kuni 6 kuud	6-12 kuud	1-2 aastat	2-5 aastat	üle 5 aas- ta	Diskon- teerimata rahavood kokku	Bilansiline väärtus
Võlakohustused (Lisa 3; 7)	726 966	726 966	1 453 933	3 765 801	2 053 059	8 726 725	8 301 674
Võlad tarnijate- le ja muud võ- lad (Lisa 3; 9)	2 476 456	0	0	0	0	2 476 456	0
Kokku	3 203 422	726 966	1 453 933	3 765 801	2 053 059	11 203 181	8 301 674

Ettevõtte juhtkond hindab pikas perspektiivis likviidsusriski bilansipäeva seisuga mõistlikuks. Täiendavat informatsiooni maksetähtaegade osas on toodud lisades 7-9.

Krediidirisk

Ettevõtte krediidirisk sisaldab võimalikku kahju, mis tekib äripartnerite suutmatusest täita oma kohustusi.

Ettevõtte kasutab krediidiriski juhtimiseks reitinguagentuuride Moody's ja Standard&Poor's reitinguid. Ettevõtte raha paigutamiseks erinevatesse võlainstrumentidesse on kehtestatud kindlad kriteeriumid emitendi valiku tegemiseks ja mahupiirangud (kogurisk ühe emitendi suhtes võib ulatuda maksimaalselt 60%-ni ettevõtte rahalistest vahenditest), samuti on määratletud lubatavad investimispiirkonnad (Eesti ja OECD liikmesriigid).

Võttes arvesse, et Ettevõtte müügitulu koosneb navigatsiooniteenus osutamisest lennufirmadele ning kuna navigatsiooniteenus on oma iseloomult lennufirmadele nende äritegevuses eluliselt vajalik (ilma teenust kasutamata ei ole võimalik lennuoperatsioone teostada), siis on krediidirisk oluline vaid lennuettevõtete pankrotistumise korral. Kuna lennunduse mahud on viimastel aastatel kasvanud, enamike lennuettevõtete SKP kasvutrendis ja ettevõtte krediidi-kahjumid on aruandeaastal ning võrdlusperioodil olnud väga madalad, siis seisuga 31. detsember 2018 ja 1. jaanuar 2018 (IFRS 9 rakendamise kuupäeval) oli nõuete allahindlus ebaolulise mõjuga).

Krediidiriski madala taseme ostjatega arveldamisel tagab õigusaktides ettevõttele antud õigus mitte osutada navigatsiooniteenust klientidele, kes on tarbitud teenuse eest võlgu. Navigatsiooniteenus on oma iseloomult lennufirmadele nende äritegevuses eluliselt vajalik, kuna ilma teenust kasutamata ei ole võimalik lennata. Nõuetest seisuga 31.12.2018 on tähtajaks tasumata 340 919 eurot (31.12.2017: 405 258 eurot), millest rohkem kui ühe kuu maksetähta-aja ületanud nõuded moodustavad 180 177 eurot (31.12.2017: 118 066 eurot). Aastaruande koostamise hetkeks on laekunud 99% aasta lõpu seisuga üleval olevatest nõuetest. Laekumata nõuete summa osa on kokku 91,6 tuh eurot, millest 91,1 tuh eurot on nõuded AS Estonian Air vastu, mis on kantud ebatõenäolisteks.

Kogu krediidiriski väljendav nõuete ja deposiitide summa on 7 514 764 eurot (2017: 5 803 211 eurot, vt. lisad 2-5).

Kuigi raha ja raha ekvivalendid kuuluvad samuti IFRS 9 oodatava krediidikahjumi mudeli alla, siis tuvastatud väärtuse langus oli ebaoluline 1. jaanuari 2018 ja 31. detsembri 2018 seisuga.

Arvelduskontode jaotus erinevate krediidireitingutega pankade vahel

(eurodes)	31.12.2018	31.12.2017
Pankades, mis omavad Moody's krediidireitingut Aa3	2 401 645	1 260 700
Krediidiriskile avatud summa arvelduskontodest kokku (Lisa 2)	2 401 645	1 260 700

Tururisk

Tururiski alla kuuluvad valuuta ja intressirisk.

Valuutarisk

Valuutarisk on risk, et finantsinstrumentide õiglase väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus vahetuskursi muutuste tõttu. Ettevõtte olulisem arveldusvaluuta on euro, mistõttu ei hinda ettevõtte valuutariski oluliseks. Varadest ja kohustustest tulenevad valuutariskid tuleb maandada, kui avatud netopositsioon samas valuutas ületab 63,9 tuhat eurot. Ettevõttel ei olnud aruandeperioodi ja ka eelneva perioodi lõpu seisuga olulisi avatud välisvaluuta positsioone. Valuutariski vältimiseks toimub arvete väljastamine müügitulu osas eurodes.

Intressirisk

Intressimäära risk on risk, et finantsinstrumentide õiglase väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus turu intressimäära muutuste tõttu. Rahavoogude intressimäära risk tekib ettevõtte ujuva intressimääraga võlakohustustest ning seisneb ohus, et finantskulud suurenevad, kui intressimäärad tõusevad. Ettevõtte kohustused on fikseeritud intressimääraga. Varade intressirisk lühiajaliste rahapaigutuste osas on maandatud ettevõtte kavatsusega hoida soetatud finantsvarad nende lunastustähtajani. Intressiriski võtmine on lubatud investeerimisel rahaturufondidesse, millesse investeerimiseks on seatud mahulised piirangud.

Kapitali juhtimine

Ettevõtte haldab kapitalina kogu omakapitali. Ettevõtte peamiseks eesmärgiks kapitali juhtimisel on tagada ettevõtte jätkusuutlikkus. Omaniku poolt on seatud eesmärgiks hoida omakapitali osakaal varadest vahemikus 40-45. Otsused võõrkapitali kaasamise osas tehakse rahavoogude prognoosi alusel. Ettevõtte kõik aktsiad kuuluvad riigile. Otsused dividendide maksmise kohta tehakse omaniku poolt võttes arvesse ettevõtte majandustulemusi, arenguplaane aga ka majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihtturgudel. Kapitali haldamise eesmärgina võrreldakse tegelikku omakapitali tootlikkust eesmärgiks seatuga: 2018. nagu ka 2017. aastal loeb ettevõtte juhatus eesmärgid täidetuks.

Õiglase väärtus

Avalikustamise eesmärgil leitakse õiglase väärtus tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav ettevõtte sarnastele finantsinstrumentidele. Ettevõtte juhatuse hinnangul ei erine finantsseisundi aruandes korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvarade ja -kohustuste (vt ka lisa 3) bilansilised väärtused 31.12.2018 ja 31.12.2017 seisuga oluliselt nende õiglasest väärtusest, kuna need tasutakse 12 kuu jooksul arvestatuna bilansi kuupäevast. Samuti ei erine pikaajaliste laenude ja võlakohustuste õiglasest väärtused oluliselt nende bilansilisest väärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Lennuliiklusteeninduse AS-i aktsionärile

Meie arvamus

Meie arvates kajastab raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt Lennuliiklusteeninduse AS-i (Ettevõtte) finantsseisundit seisuga 31. detsember 2018 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt.

Meie poolt auditeeritud Ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne sisaldab:

- finantsseisundi aruannet seisuga 31. detsember 2018;
- koondkasumiaruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta;
- rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta;
- omakapitali muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta; ja
- raamatupidamise aastaaruande lisasid, mis sisaldavad oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ja muud selgitavat infot.

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (ISA-d). Meie kohustused vastavalt nendele standarditele on täiendavalt kirjeldatud meie aruande osas „Audiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga“.

Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Oleme Ettevõttest sõltumatud kooskõlas Rahvusvaheliste Arvestusekspertide Eetikakoodeksite Nõukogu (IESBA) poolt välja antud kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeksiga (IESBA koodeks) ja Eesti Vabariigi audiitortevõtte seaduses sätestatud eetikanõuetega. Oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt IESBA koodeksile ja Eesti Vabariigi audiitortevõtte seaduse eetikanõuetele.

Muu informatsioon

Juhatus vastutab muu informatsiooni eest, mis sisaldub majandusaasta aruandes lisaks raamatupidamise aastaaruandele ja meie audiitori aruandele.

Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei avalda muu informatsiooni kohta kindlustandvat arvamust.

Raamatupidamise aastaaruande auditeerimise käigus on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon sisaldab olulisi vasturääkivusi raamatupidamise aruandega või meie poolt auditi käigus saadud teadmistega või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud. Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud selle info oma aruandes välja tooma. Meil ei ole sellega seoses midagi välja tuua.

Juhatus ja nende, kelle ülesandeks on Ettevõtte valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhatus vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt, ja sellise sisekontrollisüsteemi rakendamise eest, nagu juhatus peab vajalikuks, võimaldamaks pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhatus kohustatud hindama Ettevõtte jätkusuutlikkust, avalikustama vajadusel infot tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse printsiipi, välja arvatud juhul, kui juhatus kavatses Ettevõtte likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub realistlik alternatiiv eelnimetatud tegevustele.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad Ettevõtte finantsaruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Audiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja audiitori aruanne, mis sisaldab meie arvamust. Kuigi põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, ei anna ISA-dega kooskõlas läbiviidud audit garantiid, et oluline väärkajastamine alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad kas üksikult või koos mõjutada kasutajate poolt raamatupidamise aastaaruande alusel tehtavaid majanduslikke otsuseid.

Kooskõlas ISA-dega läbiviidud auditi käigus kasutame me kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi. Samuti me:

- tuvastame ja hindame riske, et raamatupidamise aastaaruandes võib olla olulisi väärkajastamisi tulenevalt pettusest või veast, kavandame ja teostame auditiprotseduure vastavalt tuvastatud riskidele ning kogume piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali meie arvamuse avaldamiseks. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada varjatud kokkuleppeid, võltsimist, tahtlikku tegevusetust, vääresitiste tegemist või sisekontrollisüsteemi eiramist;
- omandame arusaama auditi kontekstis asjakohasest sisekontrollisüsteemist, selleks, et kujundada auditiprotseduure sobivalt antud olukorrale, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust Ettevõtte sisekontrollisüsteemi tõhususe kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute ja nende kohta avalikustatud info põhjendatust;
- otsustame, kas juhatuse poolt kasutatud tegevuse jätkuvuse printsiip on asjakohane ning kas kogutud auditi tõendusmaterjali põhjal on olulist ebakindlust põhjustavaid sündmusi või tingimusi, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust Ettevõtte jätkusuutlikkuses. Kui me järeldame, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud oma audiitori aruandes juhtima tähelepanu infole, mis on selle kohta avalikustatud raamatupidamise aastaaruandes, või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused tuginevad audiitori aruande kuupäevani kogutud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski põhjustada Ettevõtte tegevuse jätkumise lõppemist;
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab toimunud tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis.

Me vahetame infot nendega, kelle ülesandeks on Ettevõtte valitsemine, muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning oluliste auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas auditi käigus tuvastatud oluliste sisekontrollisüsteemi puuduste kohta.

AS PricewaterhouseCoopers

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Janno Hermanson', written over a light blue horizontal line.

Janno Hermanson
Vandeaudiitor, litsents nr 570

22. märts 2019

Juhatuse ja nõukogu kinnitus majandusaasta aruandele

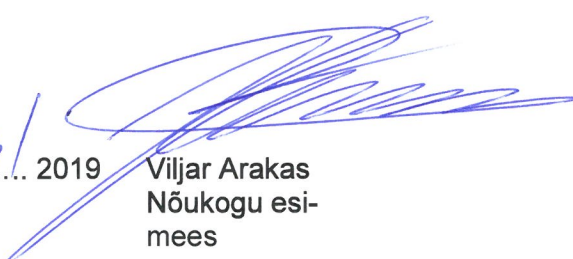
Juhatus on koostanud 2018. aasta tegevusaruande ja raamatupidamise aastaaruande. Nõukogu on juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruande, mis koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest, läbi vaadanud ja aktsionäride üldkoosolekule esitamiseks heaks kiitnud.

Käesolevaga kinnitame Lennuliiklusteeninduse AS 2018. majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsust.

Tanel Rautits
Juhatuse esimees

22/03/..... 2019

Viljar Arakas
Nõukogu esimees

15.04..... 2019

Mati Tarlap
Juhatuse liige

22/03/..... 2019

Riina Varts
Nõukogu liige

15.04..... 2019

Üllar Salumäe
Juhatuse liige

22.03..... 2019

Kaupo Raag
Nõukogu liige

15.04..... 2019

Andres Uusma
Nõukogu liige

15.04..... 2019

Kasumi jaotamise ettepanek

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi 2018. majandusaasta puhaskasum on 6 847 331 eurot.

Võttes arvesse, et Riigivaraseaduse § 77 kohaselt kinnitab riigile kuuluva äriühingu maks-tava dividendisumma Vabariigi Valitsus ja lähtudes 2018. aasta riigieelarve seaduse koos-tamisel kasutatud oodatavast dividendiprognosist teeb juhatus üldkoosolekule ettepaneku jaotada Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi vaba omakapital alljärgnevalt:

- kanda 2018. majandusaasta kasum 6 847 331 eurot eelmiste aastate jaotamata ka-sumiks;
- maksta eelmiste aastate jaotamata kasumi arvel dividendidena välja 5 195 000 eu-rot.

Makstes omanikule 5 195 000 eurot dividende tekib ettevõttel tulumaksu kohustus 1 218 895 euro ulatuses, mis kajastub 2018. majandusaasta koondkasumiaruandes.

Tanel Rautits
Juhatusesimees

Mati Tanel
Juhatuseliige

Üllar Salumäe
Juhatuseliige